

OPINNÄYTETYÖ

Ammatillisen tukihenkilötyön kehittäminen Varsinais-Suomen Sosiaalipalvelut Oy:lle

Tiina Maansalo

Yhteisöpedagogi
järjestö- ja nuorisotyö
(210 op)

5/2022

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi

Tekijät: Tiina Maansalo

Opinnäytetyön nimi: Ammatillinen tukihenkilötyö, Käsikirja Varsinais-Suomen Sosiaalipalvelut Oy

Sivumäärä: 32 ja 25 liitesivua

Työn ohjaaja(t) :Katja Munter

Työn tilaaja(t): Varsinais-Suomen Sosiaalipalvelut Oy

Opinnäytetyöni käsittelee ammatillista tukihenkilötoimintaa yleisellä tasolla, mitä se on, kenen tarpeisiin se on aikanaan luotu ja miten se on kehittynyt nykyiseen muotoonsa. Lisäksi työpaikkani, Varsinais-Suomen Sosiaalipalvelut koki tarpeelliseksi luoda työntekijöille suunnattu VASP:n käsikirja, joka löytyy kokonaisuudessaan opinnäytetyö liitteenä. VASP:in tuottamat palvelut ovat laaja-alaisesti lapsille ja nuorille suunnattua ammatillista tukihenkilötoimintaa, jonka tarkoituksena on turvata, tukea ja vahvistaa lapsen ja nuoren kehitystä hänen elämässä ja arjessa.

Ammatillista tukihenkilötoimintaa ohjaa lastensuojelulaki, joka on koko toiminnan perustana. Myös VASP:in toiminta perustuu tähän lakiin, joka luo turvan ja raamit tukihenkilötoiminnan toteutumiselle. Samalla tämä turvaa myös lasten ja nuorten sekä heidän vanhempiensa oikeuksia saada tukea sitä tarvittaessa.

Vaspin käsikirjan luomisen lisäksi heidän palvelujensa piirissä nuorille teetettiin kyselylomake. Jonka tarkoituksena oli kartoittaa asiakastyytyväisyyttä ja kehittämismahdollisuuksia. Kyselylomakkeet annettiin täytettäväksi yhdelletoista (11) nuorelle, joilta kaikilta saatiin kokonaisuudessaan täytetyt kyselylomakkeet. Tutkimustulosta voidaan näin pitää kattavana, ottaen huomioon melko haastavan kohderyhmän. Myös nuorten motivaatio kertoa omista toiveista liittyen tapaamisten sisältöön oli korkea.

Nuorten lisäksi haastattelin neljää VASP:in työntekijää, heidän näkemyksiään tukihenkilötoiminnasta, sen tarpeellisuudesta, sisällöstä, kehittämisestä ja omasta jaksamisesta. Nämä haastattelut tehtiin nauhoittamalla puheet ja niistä nousseet ajatukset ja pohdinta on liitetty osaksi opinnäytetyötä.

Asiasanat: ammatillinen tukihenkilötoiminta, lastensuojelu, voimavara, avohuolto

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Community educator

Author: Tiina Maansalo

Title: Professional support staff, hand book Varsinais-Suomen Sosiaalipalvelut Oy

Number of Pages: 32 and 25 attachment pages

Supervisor(s): Katja Munter

Commissioned by: Varsinais-Suomen Sosiaalipalvelut Oy

My thesis is about professional support staff activities on a general level, what it is, who needs it, what it originally was made for and how it developed to its current status. Also my workplace Varsinais-Suomen Sosiaalipalvelut felt it necessary to make a VASP manual for our employees, which is as an attachment on my thesis. The services of VASP are extensively professional support staff activities intended for children and youth to help secure, support and confirm children and youths' growth in their everyday life and life in general.

Professional support staff activities are guided by the child protection law, which is the foundation of the whole activity. VASP activity is also included in this law, which provides safety and guidelines for executing professional support staff activities. At the same time it also secures children and youths and their parents' rights to get the help they need.

In addition to the VASP manual, their services also provide a questionnaire for youth that was intended to chart customer satisfaction and development opportunities. The questionnaire was assigned to eleven (11) youths, who all filled the whole questionnaire. The research results are considered comprehensive, taken into consideration the quite challenging target group. Also the youths' motivation to tell about their own desires about the meetings' contents was high.

In addition to the youths I also interviewed VASP employees, their views on professional support staff activities, the need for it, the content, development and their own coping. These interviews were recorded and the awakened thoughts and feelings from the interviews have been attached to the thesis.

Keywords: professional support service activities, child protection, resource, outpatient service

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

JOHDANTO.....	6
1 TUKIHENKILÖTOIMINTA JA LASTENSUOJELU	9
1.1 Historia ja laki.....	9
1.2 Toiminnan kuvaus.....	10
1.3 Tukihenkilötoiminnan tarve ja hyöty.....	11
1.4 Ammatillinen tukihenkilötoiminta.....	12
1.5 Lastensuojelu	14
2 TUKIHENKILÖSUHDE	15
2.1 Tukihenkilön ja tuettavan suhde ja haasteet	15
2.2 Kiintymyssuhdepohjainen työskentely	16
2.3 Voimavara- ja ratkaisukeskeinen työskentely	17
2.4 Ammatillisen tukihenkilön oma hyvinvointi ja sen merkitys.....	19
3 TUTKIMUKSEN TEKEMINEN.....	20
3.1 Menetelmät ja menetelmän valinta	20
3.2 Kyselylomake tutkimusmenetelmänä	21
3.3 Haastattelu tutkimusmenetelmänä	22
4 TULOKSET	23
4.1 Lomakkeiden tulokset.....	23
4.2 Haastattelujen analysointi	24
5 POHDINTA.....	27
LÄHTEET	31

LIITTEET..... 33

JOHDANTO

Opinnäytetyön lähtökohtana on toimeksianto ammatillisen tukihenkilön käsikirjasta Varsinais-Suomen Sosiaalipalvelut Oy:n käyttöön. Yhtiö on perustettu vuonna 2016, jonka kotipaikka on Turku, ja pääasiallinen toimiala Sosiaalipalvelut. Yhtiö laajensi toimintaansa Satakuntaan vuonna 2021. Tällä hetkellä yhtiön palveluksessa on 17 vakituista ja 19 osa-aikaista työntekijää. Työyhteisössä työskentelee pohjakoulutukseltaan monenlaisia ammattilaisia esimerkiksi kasvatustieteen maisteri, sosiaaliohjaaja, sosionomi, sairaanhoitaja, lähihoitaja ja nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja. Lisäksi työntekijöillä on erilaisia lisäkoulutuksia ja kokemusta lastensuojelun tai psykiatrian laitoshuollosta. Kokemusta on myös erityisopettajana, sosiaalityöntekijänä, tukihenkilönä, perhetyöntekijänä ja perhekuntoutustyöntekijänä toimimisesta. VASP:in ajatuksena on kulkea perheiden rinnalla, kanssakulkijana ja ihmettelijänä.

Käsikirja on arjen työväline, joka rakennetaan opinnäytetyön teorian pohjalta sopimaan em. yrityksen arvoihin. Käsikirjan arvo-osuus on tehty haastattelemalla Varsinais-Suomen Sosiaalipalvelut Oy:n sisältöjohtajaa Rami Raiviota.

Opinnäytetyössä avataan ammatillisen tukihenkilötyön taustaa ja lakiperustaa sekä sisältöä. Tutkimuksella pyritään selvittämään sekä asiakkaiden että kokeneiden työntekijöiden kokemuksia ammatillisesta tukihenkilötyöstä, jonka pohjalta toimintaa voidaan kehittää ja toisaalta löytää niitä tekijöitä, jotka tukihenkilötyössä saavat positiivisia muutoksia asiakkaassa aikaan.

Sosiaalisten ongelmien kuorman kasvaessa yhteiskunnassa, lisääntyy myös lastensuojelun ja ammatillisen tukihenkilötoiminnan tarve. Eriarvoisuutta aiheuttavat yleensä yhteisön syrjintä, perheristiriidat ja -väkivalta, häpeä, lasten ja nuorten kaltoinkohtelu, päihteiden väärinkäyttö ja mielenterveysongelmat. Sivuun vetäytyvä lapsi tai nuori ajautuu tällöin useasti sosiaalisten verkoston ulkopuolelle ja tämä johtaa entisestään kasvaviin hyvinvointieroihin. Tämä näkyy lastensuojelun ja ammatillisen tukihenkilötoiminnan kasvavina asiakasmäärinä. Peruspalveluiden merkitys ongelmien ehkäisyssä ja umpikujan joutumisessa on suuri ja kun peruspalvelut toimivat heikosti lastensuojelun ja ammatillisen tukihenkilötoiminnan tarve kasvaa. Lapsi tai

nuori tarvitsee ihmisen, joka kannustaa ja johon voi luottaa. Tällöin tarvitaan toimivaa ja monipuolista palvelujärjestelmää, joka vastaa juuri tietyn lapsen tai nuoren tarpeisiin ja tarjoaa apua konkreettisiin käytännön asioihin sekä aineellisiin, sosiaalisiin ja henkisiin tarpeisiin. On tärkeää, että lapsi tai nuori voi itse osallistua oman elämänsä pohdintaan, tällöin hän sanoittaa itse omia kokemuksiaan. Pohtiessaan elämäänsä, ongelmiaan, kokemuksiaan ja mahdollisia ratkaisuja yhdessä toisen, tässä tapauksessa ammatillisen tukihenkilön kanssa, hän tulee ”todelliseksi” toisille sekä itselleen uusin tavoin. (Bardy 2013, 17–19.)

Opinnäytetyössäni keskityn ammatilliseen tukihenkilötoimintaan, sen yleiseen kuvaukseen, tämänhetkiseen tilanteeseen ja kehittämistarpeisiin. Työpaikkani Varsinais-Suomen Sosiaalipalvelut Oy (VASP), koki tarpeelliseksi teettää työntekijöille suunnatun käsikirjan, jossa on kattavasti kerrottu heidän palvelunkuvauksensa, niiden prosessit ja menetelmät sekä kerätty yksiin kansiin kaikki se oleellinen tieto, mitä esimerkiksi uusi työntekijä tarvitsee heille töihin tullessaan. Opinnäytetyöni liitteenä löytyykin kokonaisuudessaan tämä käsikirja, joka otetaan jatkossa käyttöön VASP:issa työntekijöiden tueksi.

VASP:in toiminnassa on aina ollut tärkeää, että palvelujen piirissä olevat lapset ja nuoret ovat itse mahdollisimman paljon osallisena itseään koskevissa asioissa. Käsikirjan lisäksi teetin työpaikkani ammatillisen tukihenkilötoiminnan piirissä oleville nuorille asiakastyytyväisyyskyselyn Satakunnassa liittyen tukitoiminnan hyötyihin, tuen riittävyteen, luottamuksen luomiseen nuoren ja tukihenkilön välillä sekä nuorten omiin toiveisiin tuen sisällöstä. Näiden vastauksien pohjalta tehty yhteenveto auttaa selkiyttämään kohtaavatko nykyiset tukipalvelut ja nuorten omat toiveet toisensa. Asiakastyytyväisyyskyselyn tuloksista voi päätellä, tarjotut palvelut ja nuorten toiveet ovat olleet jo tähän asti linjassa toistensa kanssa. Kuitenkin kaikenlainen kehittäminen ja ajanhermolla pysyminen on tärkeää, jotta nuoren toiveisiin pystytään vastaamaan ja että samalla täyttää kriteerit, jotka ammatilliselle tukihenkilötoiminnalle on asetettu.

Ammatillisen tukihenkilötoiminta pohjautuukin aina lastensuojelulakiin, jonka 1§ ja 2§ pykälässä todetaankin, että lain tarkoituksena on turvata lasten ja nuorten oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun. Lisäksi lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten, tässä tapauksessa ammatillisen tukihenkilön,

on pyrittävä tukemaan vanhempia heidän kasvatustehtävässään tarjoamalla tarpeellista apua ja tukea riittävän varhain ja ohjattava sekä lapsi tai nuori ja heidän perheensä tarvittaessa lastensuojelun piiriin. (Lastensuojelulaki 417/ 2007 2§.)

Ammatillinen tukihenkilötoiminta lasten ja nuorten parissa kuormittaa väistämättä työntekijöitä heidän kohdatessa työssään usein haastavia tilanteita. Työssä jaksaminen ja sen kehittäminen ovat avainsanoja lasten ja nuorten kanssa toimiessa. On tärkeää, että heidän kanssaan arjen asioita ja mahdollisia vaikeuksia läpi käyvän aikuisen oma hyvinvointi ja jaksaminen niin henkisesti kuin fyysisestikin on riittävää. Tämän vuoksi haastattelin neljää VASP:in työntekijää, miten he kokevat työn haasteet, mikä auttaa jaksamaan ja minkälaisia heille nousi ammatillisen tukihenkilötoiminnan tolasta ja kehittämisestä. Haastattelut on tehty nauhoittamalla ja ne on purettu omaksi osiokseen opinnäytetyön loppuun. Tartuin tähän projektiin, koska ammattilaisena olen työssäni havainnut asian tärkeyden. Olen itsekin työskennellyt vasta vuoden verran VASP:in palveluksessa ja tällainen käsikirja, johon on tiivistetty kaikki oleellinen tieto toiminnasta, olisi ollut itsellekin tarpeellinen. Työnkuva on laaja ja itsenäistä työtä nuorten parissa. Tällöin käsikirjaan koottu tieto auttaa ja tukee työtäni.

1 TUKIHENKILÖTOIMINTA JA LASTENSUOJELU

1.1 Historia ja laki

Suomessa astui voimaan elokuussa 1991 kansainvälinen lapsen oikeuksien yleissopimus. Sopimus määrittelee lapsen oikeudet ja sen tärkein teema on ihmisarvo. Yleissopimuksen tavoitteita ovat, lapsen oikeus osallistumiseen, oikeus saada osuus yhteiskunnan voimavaroista sekä oikeus erityiseen suojeluun. Valtioiden tulee ryhtyä tarvittaviin toimiin, jotta yleissopimuksessa tunnustetut oikeudet toteutuvat. (Törrönen 2001, 100–101.)

Vuoden 1936 määritelty lastensuojelulain suojeluvalvontajärjestelmä edeltää nykyistä tukihenkilötoimintaa. Tällöin valvonnan tarpeessa olevalle lapselle tai nuorelle määrättiin lastensuojeluviranomaisten toimesta vapaaehtoinen suojeluvalvoja. Lastensuojeluviranomaiset määräisivät silloin valvonnan tarpeessa olevalle lapselle tai nuorelle vapaaehtoisen suojeluvalvojan, jonka tehtävänä oli valvoa lapsen tai nuoren käyttäytymistä ja elämänolosuhteita. Kehoituksia tai kieltoja annettiin tarvittaessa. (Korhonen 2012, 11.)

Korhonen (2012, 11) kertoo, että tukihenkilötoiminnan asema vahvistui 1983 lastensuojelulain uudistuksen myötä. Tukihenkilötoiminta korvasi 1970-luvulla suojeluvalvonnan. Lastensuojelulaki 1983, 13§ määritteli tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan lastensuojelun avohuollon tukitoimiksi.

Lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. (Lastensuojelulaki 417/2007 1§.)

Lastensuojelun on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteuttaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. (Lastensuojelulaki 417/2007 4§.)

Suomessa on ollut jo pitkään vapaaehtoista tukihenkilötoimintaa. Esimerkiksi Lounais-Suomen Mielenterveysseura ry:n vapaaehtoisuuteen perustuva tukihenkilötoiminta on alkanut jo 1993.

Tukihenkilötoiminnan kohderyhmänä ovat ensisijaisesti syrjäytymisvaarassa olevat lapset ja nuoret, nuoret aikuiset, lapsiperheet ja yksinhuoltajat. (Syrjänen 2010, 30.)

1.2 Toiminnan kuvaus

Tukihenkilötoimintaa järjestetään vapaaehtoistyönä sekä ammatillisena tukihenkilötoimintana. Näiden erona on, että vapaaehtoisella tukihenkilöllä ei tarvitse olla koulutusta alalle. Työtä tehdään vapaa-ajalla, eikä siitä makseta palkkaa. Ammatillinen tukihenkilö on aina sosiaali-, terveys- tai kasvatustalon ammattilainen ja työ on palkkatyötä.

Työskentely on aina suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten ja nuorten paremman tulevaisuuden puolesta ja se perustuu lastensuojelulakiin (Lastensuojelulaki 417/2007 36§). Työn tavoitteena on edistää lapsen tervettä kasvua ja kehitystä, vaikuttaa myönteisesti lapsen elämään ja ennaltaehkäistä vaikeuksia. Yleensä nuoret ovat kouluikäisiä lapsia tai itsenäistä elämää aloittelevia nuoria. Tukihenkilön voi myös saada lapsi tai nuori, jolla ei ole elämässään aikuisen tukea ja läsnäoloa riittävästi. (Korhonen 2012, 9.)

Toiminta on monimuotoista sisältäen niin toiminnallista tekemistä kuin luottamuksellista ja avointa keskustelua lapsen elämään liittyen, sisältäen yhteistyötä lapsen läheisten kanssa. Tapaamiset toteutetaan asiakkaan kotona, yrityksen toimitiloissa tai jossakin muussa yhteisesti sovitussa paikassa. Tuki on asiakkaan ajankohtaisen tilanteen, toimintojen ja haasteiden tukemista ja toiminnoissa ohjaamista. Toiminnan sisältöön voivat kuulua harrastukset, kulttuuritapahtumat, luontotoiminta, urheilu, valokuvaus, taide/kuvaamataito, erilaiset kädentaidot, radio-ohjattavat, veneily, yhteislenkit, kiipeily, musiikki, vertaisryhmätoiminta, koulunkäynnin tukeminen, riippuen aina siitä, mikä on katsottu asiakkaan sen hetkistä tilannetta parhaiten tukeväksi. Tukihenkilötyössä pyritään asiakkaan tarvetta vastaavia menetelmiä. Tällaisia menetelmiä voivat olla esimerkiksi seikkailukasvatus, voimauttava valokuvaus, erityispedagogiikan menetelmät. Toiminta perustuu suhdekeskeiseen työskentelyyn, jossa painotetaan vuorovaikutusta, avoimuutta ja rehellisyyttä. (Vaspoy ammatillinen tukihenkilö.)

Tukihenkilötoimintaa voidaan organisoida kunnassa, yhteistyössä seudun muiden kuntien kanssa tai, käyttää kolmannen sektorin tuottamia palveluita. Myös yhä useammat yritykset

tarjoavat ja tuottavat palveluita. Toiminnan järjestämiseen, kehittämiseen ja ylläpitämiseen tarvitaan aikaa ja taloudellisia resursseja. (THL lastensuojelun käsikirja.)

Tukisuhde perustuu lapsen tai nuoren sekä hänen vanhempiansa, tukihenkilön ja lastensuojelun sosiaalityöntekijän yhteiseen sopimukseen. Osapuolien kesken sovitaan tavoitteista ja sisällöstä. (Korhonen 2012, 9-10.)

1.3 Tukihenkilötoiminnan tarve ja hyöty

Huoli lapsen hyvinvoinnista ja tukihenkilön tarpeesta voi tulla esimerkiksi koulukuraattorilta, psykologilta, perhetyöntekijältä, terveydenhoitajalta, vanhemmilta tai lapselta itseltään. Nämä tahot ovat yhteydessä sosiaalityöntekijöihin, jotka arvioivat tukihenkilön tarpeen. (Korhonen 2012, 19.)

Tukihenkilötyötä toteutetaan lastensuojelun avohuollon tukitoimena sekä jälkihuollon palveluna. Toiminta on määräaikaista ja sen tarvetta ja tavoitteiden toteutumista arvioidaan noin kolmen kuukauden välein. Työ perustuu aina monialaisen tiimin tukeen, ja tiimiltä saa aina tarvittaessa tukea. Toimintamallien luomisessa otetaan aina huomioon perheen kokonaistilanne. (Vaspoy palvelut ammatillinen tukihenkilö.)

Tukihenkilön tarpeeseen voi vaikuttaa perheen pieni tai heikko sosiaalisen verkosto, jolloin lapsi tai nuori ei pysty siihen turvautumaan ja näin heidän tarpeensa aikuiseen kasvaa. Muita vaikuttavia tekijöitä voivat olla vanhempien väsymys, taloudelliset vaikeudet, päihde- tai mielenterveysongelmat. Aina ei kuitenkaan ole kysymys kodin ongelmista. Lapsella voi olla erilaisia vaikeuksia koulunkäynnissä tai kaverisuhteissa. Toisaalta taas itsenäistyvä nuori voi kaivata tukihenkilön tukea oman elämän aloittamisessa.

1.4 Ammatillinen tukihenkilötoiminta

Tukihenkilötoiminta on aina määräaikaista, mutta sen kesto ja tavoitteet vaihtelevat. Palvelu käynnistyy yhteistapaamisella jolloin laaditaan asiakassuunnitelma sosiaalityöntekijän, asiakkaan ja tukihenkilön kesken. (Humana avopalvelut.)

Tukihenkilö on lapselle tai nuorelle kodin ulkopuolinen ja turvallinen aikuinen, jonka kanssa viettää aikaa. Työskentely perustuu aina asiakassuunnitelmaan kirjattuihin tavoitteisiin. Tavoitteet ja toiminnan sisältö suunnitellaan yksilöllisesti vastaamaan lapsen tai nuoren tarpeita. Tapaamiset ovat yleensä kerran viikossa noin 3tuntia kerrallaan. Tarvittaessa tapaamisia voi olla kaksikin kertaa viikossa, jolloin ne ovat yleensä hieman lyhyempiä. Luottamuksellisen suhteen luominen vie aikaa ja se on hyvin yksilöllistä. Vuorovaikutuksen tulee olla avointa ja kunnioittavaa, näin lapsi tai nuori kokee olevansa tärkeä ja hänen mielipiteillään on väliä. Lapsella ja nuorella on halu tulla nähdyksi ja kuulluksi. Tukihenkilön onkin hyvä aistia myös lapsen tai nuoren sanatonta viestintää.

Lapsen tai nuoren omia voimavaroja ja kiinnostuksen kohteita pyritään hyödyntämään työskentelyssä. Näin positiivisten kokemusten ja palautteen avulla vahvistetaan toivottua toimintatapaa ja tavoitetta. Asiakaskohtaamisissa on tärkeää luoda rauhallinen ja kiireetön vuorovaikutustilanne. Tukihenkilön on pyrittävä luomaan luonteva ja luotettava tunnelma, hän on siinä lasta tai nuorta varten. Näin saadaan parhaiten kehitettyä luottamussuhdetta. Turvallisessa ja luottamuksellisessa suhteessa asiakas pystyy puhumaan vaikeistakin asioista. Rentojen ja luontevien tapaamisten toiminnan pitää kuitenkin olla tavoitteellista sekä suunnitelmallista. (Ihalainen & Kettunen 2012, 49–53.)

Arkipäiväisissä kohtaamisissa tunnetaidot ovat tärkeitä. Sosiaalinen sopeutuminen vaatii tunnetaitoja, joilla lapsi tai nuori löytää oman paikkansa yhteiskunnasta. Minäkuvan vahvistaminen vahvuuksien ja positiivisuuden kautta kuuluvat työskentelyyn. Tunnetaitojen opetteluun tavoitteena on saavuttaa sosiaalinen sopeutuminen. (Timonen & Hämäläinen 2019, 232.) Sosiaalinen sopeutumien on koko elämän jatkuva prosessi, jonka pohja luodaan lapsuudessa. Sillä tarkoitetaan taitoa toimia ja olla osana yhteiskuntaa. Monelle nuorelle ammatillisesta tukihen-

kilöstä on hyötyä myös koulunkäynnissä esimerkiksi läksyjen teossa, kokeisiin valmistautumisessa tai kouluun lähtemisessä. Ammatillista tukihenkilötyötä tehdään paljon omalla persoonalla. Vaikka olemmekin kaikki ammattilaisia, teemme työtä omalla persoonalla, eli omalla tavallamme. Ammattitieto ja ammattitaito tulee yhdistää työskentelyyn yhdessä oman ja asiakkaan persoonan kanssa. Ammattitaitoon kuuluu myös huomata ja tuoda esille, ellei työntekijän ja asiakkaan persoonat kohta. Työntekijän on oltava aidosti läsnä ja kiinnostunut asiakkaan asioista, sillä lapset ja nuoret ovat hyviä tulkitsemaan sanatonta viestintää. Tukihenkilö toimii usein myös vanhempien tukena lapsen ja nuoren kasvatuksessa. (Linnakangas & Suikkanen 2004, 68–69.) Tukihenkilön merkitys korostuu, jos kotoa puuttuu turvallisen aikuisen malli. Nuoren luottamus toisiin on saattanut kärsiä erilaisten ikävien tapahtumien vuoksi. Nuoren luottamuksen takaisin saamisessa ja itsetunnon kohottamisessa auttaa kuunteleva ja turvallinen tukihenkilö.

Joskus ammatillinen tukihenkilö toimii sanansaattajana nuoren ja vanhempien välillä. Monella lapsella ja nuorella on puutteita arkipäiväisissä sosiaalisissa taidoissa ja tämä aiheuttaa yhteiskunnasta syrjäytymistä. (Kauppila 2006, 134.) Tukihenkilön kanssa on turvallista harjoitella ja kehittää näitä taitoja toiminnallisen työskentelyn yhteydessä. Ikätoverien seuralla on merkittävä vaikutus lapsen ja nuoren sosiaalisten taitojen kehitykselle, he oppivat toinen toisiltaan.

Lasten tarpeet ovat erilaisia, samoin ovat tukihenkilöiden ominaisuudet. Tukihenkilö toimii työssään vahvasti omalla persoonallaan. Työskentelyä voi selkeyttää erilaisten roolien kautta. Tukihenkilö voi olla kuuntelija, opastaja, lohduttaja, auttaja, kannustaja tai sylissäpitäjä. Roolit kehittyvät ja muuntuvat ja suhteen eri vaiheissa korostuvat eri roolit. (Korhonen 2012, 40.)

Jokaisen lapsen syvin tarve on tulla hyväksytyksi ja rakastetuksi ehdoitta. Jokainen lapsi tarvitsee edes yhden aikuisen, jolla on aikaa ja halua kuunnella. Yhdessä tekeminen on luonnollinen tapa viettää aikaa yhdessä. Monin tavoin keskeisessä ja tärkeässä roolissa meidän elämässä ovat itsetuntemus, itsetunto ja itseluottamus. Niihin on hyvä keskittyä jollakin tasolla yksilöllisistä tavoitteista ja haasteista huolimatta. (Metodintalo sosiaalipalvelut ammatillinen tukihenkilötoiminta.) Ammatillisen tukihenkilön työskentelyn peruspilarina ammatillisen

osaamisen lisäksi on ymmärrys, avoimuus, arvostus, tilannetaju, joka mahdollistaa mukautumisen nopeastikin muuttuviin tilanteisiin.

1.5 Lastensuojelu

Tukihenkilö on aina tavalla tai toisella tekemisissä lastensuojeluun liittyvien asioiden kanssa. Lastensuojelun tarkoituksena on turvata lapsille suotuisat kasvuolot ja tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Lastensuojelua ovat lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu sekä ehkäisevä lastensuojelu. Kuntien sosiaalitoimet vastaavat palvelun tarjoamisesta. Kunnan lisäksi lastensuojelupalveluita tuottavat järjestöt, yksityiset palveluntuottajat sekä valtio. Lastensuojelutyötä valvoo sosiaalihuollosta vastaava toimielin. (Korhonen 2012, 31-32.)

Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehityksen sekä erityiseen suojeluun (Lastensuojelulaki 417/2007 1§.)

Lastensuojelun toiminta- ja tukimuodot jaotellaan lastensuojelulaissa avohuoltoon, sijaishuoltoon ja jälkihuoltoon Ensisijaisesti perhettä ja lasta tuetaan siten, että lapsi tai nuori voi kasvaa ja asua kodissaan. Työskentelyssä on huomioitava perheen lähtökohdat, odotukset ja voimavarat. (Korhonen 2012, 33.)

Lastensuojelun avohuollon tukimuodot ovat vapaaehtoisia ja perustuvat yhteistyöhön perheen kanssa. Avohuollon tukimuotoja ovat erilaiset keskustelut, ohjaus ja neuvonta, tukihenkilön tai tukiperheen järjestäminen, kotiin järjestettävä lastensuojelun perhetyö, koulunkäynnin tukeminen, asumiseen liittyvien ongelmien ratkaisu, lapsen harrastustoiminnan tukeminen, lyhytaikainen laitos- tai perhehoito lapselle yksin tai yhdessä perheen kanssa, taloudellinen tuki, päihdeongelmien kartoittaminen ja hoitoon ohjaaminen, verkostotyö muiden viranomaisien ja palvelun tuottajien kanssa sekä lapsen sijoitus avohuollon tukitoimena. (Siunsote älastensuojelun avohuolto.)

2 TUKIHENKILÖSUHDE

2.1 Tukihenkilön ja tuettavan suhde ja haasteet

Tukihenkilötyö perustuu suhdekeskeiseen työskentelyyn, jossa painotetaan vuorovaikutusta, avoimuutta ja rehellisyyttä. Viestinnän mallia toteutetaan myös suhteessa perheeseen ja sosiaalityöntekijään. Käytännön tasolla työ perustuu toiminnallisuuteen ja sen ohessa tapahtuvaan vuorovaikutukseen. Työntekijä on valmis työskentelemään sen eteen, että myös tämä hieno yhteiskunta muuttuu yhä paremmaksi, tasa-arvoisemmaksi ja inhimillisemmäksi. Uskaltaa olla oma itsensä ja hänellä on rohkeutta olla rehellinen myös silloin, kun näyttää ettei tavoitteita saavuteta. Hän on silloin valmis etsimään toimivampia ratkaisuja. Hän toimii eettisesti, sen mukaan mikä on oikein, suhteessa niin perheisiin, palveluntilajiin, työkavereihin, yritykseen kuin myös yhteiskuntaan nähden. (Vaspoyn palvelut ammatillinen tukihenkilö.)

Suhteen luominen vaatii avoimuutta, asiakkaan kunnioittamista ja kykyä eläytyä tämän tunteisiin. Pitimmässä suhteessa ammatillinen tukihenkilö voi oppia aistimaan asiakkaan kätkeytyviä tunteita ja ilmaista myötätuntonsa elein tai sanoin. Ammatillaisen on osattava myös valita toimintatapansa asiakkaan tilanteen ja tarpeen mukaan. Toiminnan taidot näkyvät tavoitteiden asettamisessa, suunnitelmallisessa toiminnassa ja ongelmanratkaisutaitoina. Tavoitteiden tulee olla realistisia. Vuorovaikutuksessa tulee esiin tilanteita, joissa reagoimme nopeasti jopa väistönvaraisesti. Näistä puhutaan puolustavina tunteina, jotka syntyvät uhan edessä. Ihmisen puolustavia tunteita ovat viha, pelko ja kateus. Nämä tunteet eivät katoa ammatti-ihmisenkään käyttäytymisestä. Onkin tärkeää oppia huomaamaan omat tavat reagoida niihin. Ammatillista toimintaa on tunnustaa ja tunnistaa tunteensa. (Järvinen 2012, 230–231.) Kaikessa työssä, jossa ollaan vuorovaikutussuhteessa asiakkaan kanssa, ilmenee haasteita. Tässä korostuu ammattitaidon tärkeys, on selvää, että vaikeat ja raskaat tilanteet herättävät erilaisia tunteita työntekijässä. Ammattitaitoa on näissäkin tilanteissa säilyttää empatiakyky, olemalla samalla turvallinen ja luotettava aikuinen lapselle ja nuorelle. Työssään ammatillisella tukihenkilöllä on lupa kaikenlaisiin tunteisiin, näiden läpikäymiseen on todella tärkeää työyhteisön tuki ja reflektointi.

2.2 Kiintymyssuhdepohjainen työskentely

Ihminen kehittyy suhteissa toisiin ihmisiin. Kiintymyssuhdepohjainen työskentely perustuu taitoon luoda suhde, jossa asiakas kokee olevansa hyväksytty sellaisena kuin on, joka on mm. Thomas Gordonin mukaan välttämätöntä aidolle muutokselle, ns. kasvatuksen paradoksi. Aitoa suhdetta ei voi teeskennellä, joten suhteen luomisen taito on tukihenkilölle oleellista. Aito suhde lähtee kohtaamisen asenteesta, johon Daniel Hughes on kuvannut PLACE-kirjain yhdistelmällä. (Vaspoy oma koulutus.)

Daniel Hughesin P(L)ACE-asenne, joka koostuu sanoista playfulness, loving, accepting, curious, empathy eli leikkisyys, rakkaus, hyväksyntä uteliaisuus ja empaattisuus. Place-asenne on hyvä tapa kohdata lapsi tai nuori ongelmatilanteessa kuin muutoinkin. (Hughes 2011, 28-30.)

Leikkisyyden avulla lapsi kokee, että avoimuus ja hyväksyntä ovat suhteelle ominaista. Iloisten ja hauskojen hetkien avulla lapsi oppii tunistamaan myönteisiä piirteitä itsestään ja vanhemmistaan. Hiljalleen lapsi oppii arvostamaan vastavuoroisuutta sekä oppii huumorintajua. (Hughes 2011, 30-45.)

Hyväksynnässä keskeistä on, että vanhempi hyväksyy lapsensa juuri sellaisena, kuin he ovat. Tämän ansiosta lapsen turvallisuuden tunne kasvaa. Kielteisen arvostelun ja suuttumisen välttäminen auttavat hyväksyvän tunteen kehittymisessä. Hyväksyntä suojelee suhdetta ja lapsen ainutlaatuisia persoonaa. (Hughes 2011, 40-50.)

Ihmeellisyys on uteliaisuuden ideana. Vanhempi pitää lasta ja tämän kehitystä ainutlaatuisena sekä ihmeellisenä. Näin lapsi oppii, miten hänen toiminta vanhempaan vaikuttaa ja alkaa toimimaan sen mukaisesti. Utelias asenne tarttuu vanhemmalta lapseen ja lapsi kiinnostuu itse sisäisestä maailmastaan ja tunteistaan. (Hughes 2011, 45-55).

Empatia eli tunnetilojen jakaminen. Kielteisiin tunteisiin, vanhempi tarjoaa tukea ja lohdutusta ja osallistuu myönteisiin tunteisiin. Näin lapsi oppii säätelämään ja tunnistamaan tunnetilojaan. Empaattinen vanhempi luo lapselle turvallisuuden tunteen. Vanhempi ei pelasta lasta vaikeasta tilanteesta vaan osoittaa, että lapsi selviytyy tästä itse. (Hughes 2011, 50-65.)

Rakkaus, eli sanan L-kirjain, se tarkoittaa kokonaisuuden perustaa. Rakkaus on sitoutumisen iloa. Siinä jaetaan niin hyvät kuin huonotkin hetket niin, että vanhempi on aina lapsen tavoitettavissa. Sitoutuneet vanhemmat reagoivat lapsen tarpeisiin ja lapsi oppii tuntemaan olevansa turvassa. (Hughes 2011, 55-65.)

Kiintymyssuhteen korjaantuminen on pitkä prosessi, joka vaatii aikaa sekä kärvällisyyttä lapselta niin kuin aikuiseltakin.

2.3 Voimavara- ja ratkaisukeskeinen työskentely

Voimavara voidaan määritellä ihmisen sisäiseksi voimaksi, se on kykyä toimia vaativissa tilanteissa. Voimavarat voivat olla fyysisiä tai psyykkisiä, kuten vahvuutta ja jaksamista. Ihmisillä voi olla erilaisia voimavaroja. Ne voivat olla esimerkiksi erilaisia taitoja, energiantunnetta, sosiaalisia suhteita, tunteiden näyttämistä ja itselle tärkeistä rajoista kiinni pitämistä. Voimavaroiksi ovat myös mm. positiivisuus, mahdollisuudet toimia, omista asioista päättäminen ja oman tilan saaminen. (Rönkkö & Rytönen 2010, 192.) Ammatillisessa tukihenkilötyössä on tärkeää auttaa ihmistä näkemään ja löytämään omia voimavarojaan. Voimavarat eivät ole myöskään muuttumattomia, niitä voidaan harjoittaa ja kehittää työskentelyn lomassa. Oleellista on kuitenkin auttaa nimenomaan asiakasta itse löytämään ja käyttämään voimavarojaan.

Ratkaisukeskeinen lähestymistapa on hyväksi todettu keino kiinnittää huomio asiakkaan ongelmiin tavalla, jossa asiakasta itseään kannustetaan keskittymään tulevaisuuteen ja sen parantamiseen olemassa olevien ongelmien sijaan. Toimiviin asioihin keskittyminen ja niiden lisääminen on ammatillisen tukihenkilön keino auttaa asiakasta löytämään ratkaisuja ongelmiin ja huomaamaan onnistumisen hetkiä niissä tilanteissa, joissa elämä on asiakkaalle toivotun kaltaista. Lisäksi voimavarainen keskustelu, jossa vahvuuksien taitojen ja voimavarojen kartoittaminen ja tilan antaminen on ratkaisukeskeinen lähestymistapa. Myös tapa haastatella asiakasta niin, että pienikin edistys tulee asiakkaalle itselleen näkyväksi ja merkitykselliseksi on voimavaraista ja ratkaisukeskeistä lähestymistä. (Ahola & Saarnio 2020, 8.)

Lähestymistapana ratkaisukeskeisyys on erinomainen lasten ja nuorten asioita hoidettaessa, sillä se on ei-leimaavaa ja hyödyllistä. Erityisesti nuorilla tuottaa vaikeuksia osallistua luontevasti omia asioita koskeviin keskusteluihin, jos vallitsevana tapana on puhua vain heidän ongelmistaan. Nuoret kykenevät myös ratkaisuhakuisen keskusteluun, erityisesti jos keskiössä ovat heidän vahvuutensa, voimavarat, tulevaisuus ja pienetkin onnistumiset. Ratkaisukeskeinen lähestymistapa motivoi myös nuoria työskentelemään muutoksen eteen ja kasvattaa heidän minäpystyvyyttänsä. Lisäksi se auttaa nuoria ilmaisemaan mitä he haluavat saavuttaa tulevaisuudessa. Kun nuori kokee olevansa toimija omaa elämäänsä koskevissa asioissa, luo se positiivisia tunteita myös sellaisia asioita kohtaan, jotka he saattaisivat haluta tehdä toisin. Tämä kehittää myös sitkeyttä ponnistella kohti tavoitteita, jotka on asetettu ja väistämättä eteen tulevien takapakkien sietokyky kasvaa. (mt., 9.)

Ratkaisukeskeinen lähestymistapa ammatillisessa tukihenkilötoiminnassa on lyhytkestoisuudesta ja etenemisvauhdissaan nuorten mieleen. Usein nuori on haluton kuluttamaan paljoa aikaansa aikuisten kanssa puhumiseen, edes silloin, vaikka asioita tai aktiviteetteja esittää tukihenkilötoiminnan ammattilainen. Usein ratkaisukeskeiset keskustelut voidaan käydä läpi hyvinkin lyhyessä ajassa, puoli tuntia kerrallaan saattaa riittää ja keskustelua käydäänkin yleensä läpi yhdessä sovitun toiminnan tai aktiviteetin yhteydessä ja se tapahtuu yleensä nuorelle itselleen mielekkäässä ympäristössä. (mt., 9.)

Nuori voi kokea vaillinaisuutta ja oman identiteetin jatkuvaa muutostilassa oloa. Esimerkiksi ajatukset, etten ole tarpeeksi rohkea, muut eivät pidä minusta tai minulla tai minulla on ongelmia suuttumisen hallinnan kanssa voivat johtaa uusiin vaikeuksiin. Tällöin nuori hakee herkästi seikkoja, jotka tukevat hänen ongelmapuhettaan ja tämä rajaa ja rajoittaa häntä entisestään. Tässä tilanteessa ratkaisukeskeisesti työskentelevän ammatillisen tukihenkilön keino auttaa nuorta katkaisemaan tämä noidankehä on pyytää nuorta huomaamaan niitä erilaisia asioita, pieniä merkkejä sekä yksityiskohtia, joita he voivat pitää perustana uusille tarinoille, joka on voimavaroja ja mahdollisuuksia täynnä. (mt., 9.)

2.4 Ammatillisen tukihenkilön oma hyvinvointi ja sen merkitys

Sekä työntekijän oma tulkinta työyhteisöstä, että organisaation ja työpaikan rakenteelliset asiat ja työyhteisön sisäinen toiminta ovat merkityksellisiä työntekijän hyvinvoinnilla. Jokaisen oma persoona ja henkilökohtaiset kokemukset vaikuttavat näkemyksiimme omasta ja toisten toiminnasta. (Manka 2006, 15–18.) Tämän pohjalta voidaan ajatella, että työntekijän omilla aiemmilla kokemuksilla sekä toisaalta asenteella työyhteisön sisällä on vaikutusta työhyvinvointiin.

Oma työssä jaksaminen on tärkeässä asemassa, kun tukihenkilö joutuu joskus kohtaamaan tuettavan vaikeitakin elämäntilanteita. Tämä edellyttää tukihenkilöltä riittäviä voimavaroja toisen tukemiseen. Tukihenkilön on tunnettava omat rajansa. Rajansa tunteva tukihenkilö osaa tarvittaessa hakea apua ja tukea myös itselleen. (Korhonen 2012, 18–19) Työhyvinvoinnin merkitys on suuri, kun työskennellään ihmisten kanssa, jotka ovat joutuneet kokemaan vaikeita asioita, osa jo hyvin nuorena. Työntekijän onkin tärkeää tunnistaa omat voimavaransa sekä asiat, joista kokee aidosti mielihyvää. Ei ole yhtä ja oikeaa tapaa tai asiaa jaksamisen ylläpitämiseen. On oltava itselleen armollinen ja kuunneltava itseään. Ammatillisen tukihenkilön käsikirja tukee työssä jaksamista, koska sieltä voi tarvittaessa löytää ratkaisuja eri tilanteissa.

3 TUTKIMUKSEN TEKEMINEN

Opinnäytetyössäni lähdin hakemaan alla oleviin kysymyksiin vastauksia, nuorille suunnatulla kyselylomakkeella ja ammattilaisten haastatteluilla. Näiden kysymysten avulla kartoitan työntekijöiden henkilökohtaisia ajatuksia tukihenkilötyöstä ja toimivista menetelmistä ja erilaisista lähestymistavoista nuorten parissa työskennellessä. Lisäksi haastattelujen kautta haetaan työntekijöiden kokemuksia siitä, miten he uskovat pystyvänsä vastaamaan nuorten tarpeisiin ja toiveisiin. Halusin kartoittaa myös työntekijöiden näkemyksiä erilaisista kehittämistarpeista.

Nuorille suunnatussa kyselyssä halusin kartoittaa ensisijaisesti heidän tyytyväisyyttään tukihenkilötoimintaan ja toiveita tukihenkilötoiminnan sisältöön. Kysymyksillä etsittiin vastauksia myös ryhmätapaamisten tarpeeseen ja tapaamisten ajankäyttöön sekä luottamussuhteen luomiseen tukihenkilön ja nuoren välille.

Miten asiakkaat kokevat ammatillisen tukihenkilötyön tällä hetkellä?

Millaisia asioita asiakkaat itse toivovat tukihenkilötyöltä?

Miten kokeneet sosiaalialan ammattilaiset kokevat ammatillisen tukihenkilötyön?

3.1 Menetelmät ja menetelmän valinta

Tutkimusmenetelmillä tarkoitetaan empiirisentutkimuksen aineiston konkreettista hankintaa, analyysimenetelmiä tai tekniikoita. Nämä menetelmät voidaan luokitella laadullisiin eli kvalitatiivisiin ja määrällisiin eli kvantitatiivisiin tapoihin tehdä tutkimusta. Kun tutkimusmenetelmää valitaan, on hyvä muistaa, että ratkaisujen tulisi seurata tutkimusongelmaa ja tällöin on mietittävä mitkä ovat ne aineistot, joiden avulla tutkimuskohteesta saa parhaiten tietoa ja millä tutkimusmenetelmällä tämän tiedon saa poimittua aineistosta. (Helsinki tutkimusmenetelmät.)

Yleisimmät aineistonkeruumenetelmät laadullisessa tutkimuksessa ovat haastattelu, kysely, erilaisista dokumenteista koottu tieto sekä havainnointi (Tuomi 2018, 37). Laadullisessa tutkimuksessa teorian merkitys on suuri ja välttämätön (mt., 7)

3.2 Kyselylomake tutkimusmenetelmänä

Kyselylomaketta laadittaessa on tärkeää huomioida kohderyhmä sekä vastaajan anonymiteetin säilyminen laadittaessa kysymyksiä. Vastaajien on osattava ja jaksettava vastata kyselyyn. Tämä edellyttää kauttaaltaan yksinkertaista, tarkoituksenmukaista ja täsmällistä kieltä kysymysten laadinnassa. (Menetelmäopetus kyselylomake laatiminen.)

Kyselylomakkeen laadinnassa on tärkeää olla huolellinen, sillä se luo perustan koko tutkimuksen onnistumiselle. Standardoitu kyselytutkimus, jossa asiat kysytään kaikilta vastaajilta täsmälleen samalla tavalla vääristää vähiten tutkimustuloksia. Kysymysten selkeys, pituus ja määrä on tärkeää huomioida, esimerkiksi lyhyissä kysymyksissä vastausprosentti on suurempi. Ammattitermejä ja johdattelevia kysymyksiä on hyvä välttää. Kyselylomakkeen voi tehdä useilla eri tavoilla. Monivalintakysymyksiä käytettäessä kysymyksissä on numeroidut vaihtoehdot, joista vastaaja valitsee yhden tai useamman, kun taas strukturoitujen ja avointen kysymysten välimuoto on lomake, jossa valmiiden vastausvaihtoehtojen lisäksi on avoin kysymys. Tällä haetaan niitä vastausvaihtoehtoja, joita tutkija ei ole tullut ajatelleeksi kysymyksiä laatiessaan. Näiden kahden kyselymallien lisäksi on asteikkoihin eli skaaloihin perustuva kysymystyyppi. Tässä vastaajalle esitetään väittämiä, joista valitaan se vastausvaihtoehto, josta on eniten samaa tai erimieltä. Esimerkkinä tästä on viisi- tai seitsemänportainen Likertin asteikko. (Jyu metodina kyselytutkimus.)

Käytin opinnäytetyön kyselylomakkeessa viisiportaista Likertin asteikkoa ja lisäksi nuoret saivat kirjoittaa lomakkeen loppuun kolme toivetta tukihenkilötoiminnan sisältöön liittyen. Koin että tämä on nuorille helpoin tapa vastata kyselyyn, koska lomake täytettiin anonymisti. Kysymykset olivat selkeitä, lyhyitä ja nuoret pitivät kysymysten määrää sopivana.

3.3 Haastattelu tutkimusmenetelmänä

Haastattelua käytetään tutkimusaineiston keräämisessä silloin, kun tavoitteena on tuottaa tietoa, joka koskee havaintoja, mielipiteitä, käsityksiä, kokemuksia, arvoja tai asenteita. Lisäksi haastattelu on menetelmä, jossa tutkija itse osallistuu vuorovaikutteisesti aineiston tuottamiseen. Haastatteluilla on erilaisia rakentelu malleja ja toteutustapoja, joita voidaan luokitella haastattelijan ja haastateltavan vuorovaikutusasteen mukaan. Esimerkkeinä erilaisille haastattelutyypeille ovat avoin, eli strukturoimaton haastattelu, teema eli puolistrukturoitu, tai strukturoitu eli lomakehaastattelu. Haastattelu voidaan nähdä haastattelijan ja haastateltavan välisenä keskusteluna ja sen muoto voi olla teemahaastattelu, ryhmähaastattelu tai asiantuntijahaastattelu. Haastattelujen tallentamiseen on useita eri tapoja, kuten lomakkeen täyttö, muistiinpanojen teko, videointi tai puheen äänittäminen. (Koppa haastattelut 2021.)

Opinnäytetyöni haastattelussa käytin teema eli puolistrukturoitua haastattelumenetelmää. Tilanteessa sain kerättyä ammatillista sekä syvällistä tietoa, josta saatua aineistoa käytin apuna ymmärtämään aihetta tai mahdollista ongelmaa paremmin. Tällöin pystyin myös tarkkailemaan kehonkieltä tai huomaamaan muita hienoisia vihjeitä, jotka ovat esimerkiksi määrällisessä tutkimuksessa mahdottomia. Haastattelulla keräsin haastateltavana olevien asiantuntijoiden mielipiteitä yhteen ja näin pystyin vertailemaan niiden tuloksia keskenään. Samat kysymykset ilman valmiita vastausvaihtoehtoja esitettiin kaikille haastateltaville. Haastattelut tehtiin äänittämällä, jolloin niihin oli helppo palata myöhemmin ja tehdä niistä yhteenveto.

4 TULOKSET

4.1 Lomakkeiden tulokset

Kysymysten vastaukset saatiin laskemalla keskiarvo Likertin asteikolla 1–5

täysin eri mieltä 1
osittain eri mieltä 2
en osaa sanoa 3
osittain samaa mieltä 4
täysin samaa mieltä 5

1. Onko tukihenkilöstä ollut sinulle hyötyä?	4,5
2. Koetko saavasi riittävästi tukea/aikaa?	4,3
3. Oliko luottamuksellisen suhteen luominen tukihenkilöön helppoa?	4,0
4. Koetko tapaamisten olevan sinulle vapaaehtoisia?	4,7
5. Koetko että tulet aidosti kuulluksi?	4,7
6. Koetko saavasi itse vaikuttaa tapaamisten sisältöön?	4,7
7. Koetko voivasi avoimesti kertoa ongelmistasi tukihenkilölle?	3,9
8. Kaipaisitko ryhmätapaamisia muiden nuorten kanssa?	2,4
9. Onko yhteistyö perheen ja tukihenkilön välillä riittävää?	4,5

Kysymysten yhteiskeskisarvoksi saatiin 4,2 / 5

Kysely teetettiin Satakunnan tukihenkilötoiminnan piirissä oleville nuorille, Nuoria on yhteensä 26, joista 11 (43 %) nuorta vastasi kyselyyn. Kyselyn tulos tukee myös työyhteisöltä suullisesti saatua tietoa nuorten tyytyväisyydestä tukihenkilötyöhön. Kyselyn tulokset vahvistivat omaa näkemystä ja kokemusta ammatillisen tukihenkilötoiminnan tärkeydestä.

Nuorten toiveissa toiminnan sisällöstä esille nousseet asiat olivat pieniä ja helposti toteutettavia toimintoja, jotka ovatkin useimmille samanikäisille nuorille arkipäivää. Tukihenkilötoiminnan

piirissä olevat nuoret ovat erilaisista syistä johtuen jäänet paitsi monista vastauksissa esille tulleista toiminnoista/toiveista.

Esille nousseet toiveet tapaamisten sisällöistä olivat kaikilla nuorilla yhteneväisiä ja samankaltaisia. Toiveet liittyivät usein ulkoiluun, retkeilyyn ja yleensä luonnossa olemiseen. Erilaisista urheilusta esiin nousi pyöräily, uinti, mailapelit ja keilaus. Tälläkin hetkellä monien nuorten kanssa tehdään yhdessä ruokaa ja käydään myös ulkona syömässä, nämä toiveet olivatkin kirjattu useaan lomakkeeseen. Samoin myös shoppailu, kirpputorit, musiikkitapahtumat ja elokuvissa käynti oli monelle nuorelle tärkeää tukihenkilön kanssa tehtävää toimintaa ja se toki toteutuu tälläkin hetkellä. Nykynuorille erilaisten konsoli- ja nettipelien pelaaminen on arkipäivää ja monelle nuorelle tämä saattaa olla heidän ainoa sosiaalinen kanssakäyminen ikätovereidensä kanssa. Kiinnostus pelimaailmaa kohtaan tukihenkilön toimesta on nuorelle usein tärkeää. Sekin auttaa osaltaan luottamussuhteen vahvistamiseen. Esille nousi myös erilaisten hemmotteluhoitojen, kuten manikyyrien ja kasvohoitojen teko, tämäkin toiminto on ollut jo käytössä työpaikallani. Ehdottomasti tärkein toive nuorten vastauksissa oli autolla ajelu ja siinä samassa juttelu, nuoret kokivat selvästi luottamuksellisen ja vapautuneen suhteen luomisen helpoksi ollessaan turvallisesti kahden tukihenkilön kanssa.

4.2 Haastattelujen analysointi

Tutkimuksessa on haastateltu neljää pitkään tukihenkilötoiminnan alalla työskennelleitä ammattilaisia. Äänitettyjen haastattelujen litteroinnin jälkeen niistä koottiin yhteenveto tähän opinnäytetyöhön. Seuraavaksi käsittelen ja avaan haastattelujen vastaukset kysymys kerrallaan.

1. Koetko pystyväsi vastaamaan nuorten tarpeisiin?

Haastatellut työntekijät kokivat pystyvänsä vastaamaan tai ainakin pyrkivänsä vastaamaansa nuorten tarpeisiin. Oleellista on määrittää nuoren tarve, ihanne tilanteessa se lähtee nuoresta itsestään. Esille nousi myös se, ettei tukihenkilötoiminnalla välttämättä pystytä ratkaisemaan nuoren pahoinvointia, mutta pyritään luomaan sellaisia tekijöitä, joilla pahaa oloa pystytään kuitenkin vähentämään. Tärkeäksi koettiin myös yhteinen tavoite, mitä kohti mennä. Joissakin tapauksissa on tilanteita, jolloin tarvitsee tehdä tulkintoja ja rakentaa suhdetta pitkään ennen, kun voi nähdä mikä on tarve ja mistä mahdolliset ongelmat johtuvat.

2. Mitkä työtavat/metodit koet parhaaksi työssäsi?

Parhaaksi nousivat toiminnalliset menetelmät nuorten kanssa työskennellessä. Nuorten on helppoa jutella asioista toiminnan ohessa, kuin pöydän äärellä istuessa. Tärkeäksi nousi yhdessä tekeminen, josta nuori saa positiivisia sekä onnistumisen kokemuksia. Erityisen tärkeäksi korostui kaikessa työskentelyssä ajan antamisen merkitys. Yksi erinomaisesti todettu menetelmä on autolla ajeleminen, tämä on tila missä on helppo keskustella, ei tarvitse katsoa toista silmiin eikä voi olla myös hiljaa ja kuunnella musiikkia. Keskustelu koetaan kuitenkin tärkeäksi osaksi ammatillista tukihenkilötyöskentelyä. Joidenkin nuorten kanssa käydään pitkiä ja laajojakin keskusteluja, joissa nuorilla on paljon kysyttävää ja he haluavat vastauksia.

3. Miten huolehtia omasta jaksamisesta ja mikä sen merkitys on?

Oman jaksamisen tärkeys korostui ja siihen vaikuttavia tekijöitä oli useita ja ne voivat olla hyvinkin yksilöllisiä. Omassa elämässä on hyvä olla ilon ja energian lähteitä, perheen kanssa vietetty aika, luonto ja vapaa-aika koettiin tärkeiksi voimalähteiksi. Omien arvojen tunnistaminen ja itsensä hyväksyminen sellaisena kuin on auttaa jaksamaan työssä. Jaksaminen lähtee hyvin laajoista asioista, työn merkityksellisyys auttaa myös jaksamaan työssä. Esimerkiksi nuorten kanssa työskentelyssä pystyy tekemään asioita, jotka oikeasti auttavat eteenpäin. Tärkeää on kuunnella itseään ja tiedostaa että aina ei pysty antamaan 100 %, joskus se paras minkä pystyy antamaan, on 40 %. Tärkeäksi koettiin myös liikunnan ja ravinnon merkitys työn epäsäännöllisyyden vuoksi. Työnantajan on hyvä mahdollistaa työntekijän oman jaksamisen reflektointi,

jotta työntekijä pystyy puhumaan muiden työntekijöiden kanssa työssä jaksamisesta etenkin vaikeissa tilanteissa. Työyhteisöllä ja yhteisöllisyydellä on suuri merkitys, on tärkeää saada arvostusta tekemästään työstä myös työnantajalta. On tärkeää muistaa olla armollinen itselleen!

4. Oletko havainnut työssäsi kehittämistarpeita ja jos niin mitä?

Haastatteluista tuli hyvin esille, että aina on kehittämistarpeita ja tämä johtuu osaltaan siitä, että maailma muuttuu koko ajan. Esimerkiksi sellaiset kasvatusmenetelmät, jotka ovat toimineet 80-luvulla, eivät päde enää 2020-luvulla. Onkin tärkeää ottaa huomioon muuttuva maailma ja se, että nuoret kasvavat erilaiseen maailmaan kuin me itse. Ei ole tarkoitus tehdä nuorista omia kopioita vaan kasvattaa heitä tulevaisuuden maailmaan. Jatkuva kehittäminen on ajan hermoilla pysyminen ja uusiin ja erilaisiin haasteisiin vastaaminen. Ammatillinen tukihenkilötyö on kuitenkin aika tuore työmuoto, joten sen erilaisissa työmuodoissa on kehitettävää. Esimerkiksi erilaisten ryhmätoimintojen kehittäminen ja niiden merkitys ovat tällaisia. Kehittämistä kaivattiin myös siihen, miten löytää oikea ihminen vastaamaan nuoren tarpeisiin, olemmehan kaikki erilaisia personoita. Omien vahvuuksien kehittäminen ja uuden oppiminen auttaa meitä kehittymään työntekijöinä ja silloin pystymme vastaamaan paremmin nuorten tarpeisiin. Meidän pitäisikin aikuisina oppia nuorilta ja kuunnella herkällä korvalla, mitä nuoret tarvitsevat. Nuorilla on paljon hyviä ideoita ja ajatuksia, siitä mitä heitä itseään koskevissa asioissa olisi hyvä huomioida. Itsensä kehittäminen on jatkuvaa ja tarpeellista, jotta pysymme muuttuvassa maailmassa mukana. Yksi tämän päivän uusista kehittämiskohteista on sähköisen median hyödyntäminen. Erilaiset sähköiset mediat ovat tämän päivän nuorille luonteva tapa toimia ja pitää yllä sosiaalisia suhteitaan.

5 POHDINTA

Opinnäytetyötä tehdessäni sain vahvistuksen ammatillisen tukihenkilö toiminnan tärkeydestä ja kasvavasta tarpeesta. Mielestäni huoli lasten, nuorten ja heidän perheidensä hyvinvoinnista nykypäivänä on todellinen. Ammatillinen tukihenkilötyö on monipuolista ja työtä tehdään vahvasti omalla persoonallaan. Koen työssäni monen nuoren hyötyvän siitä, että heidän elämässään on kodin ulkopuolinen luotettava ja turvallinen aikuinen, jonka kanssa keskustella ja tehdä asioita yhdessä.

Kyselylomakkeista kävi ilmi, että nuoret itsekin kokivat hyötyvänsä tukihenkilöstä. Tämä tukee myös omaa kokemusta, jonka olen tapaamisten yhteydestä. Nuoret ovat sitoutuneet tapaamisiin hyvin ja kertoneet odottavansa viikoittaisia tapaamisia. Tuloksista kävi myös ilmi, että annettu tuki ja siihen käytetty aika on nuorten mielestä riittävä. Itse koen samoin tällä hetkellä, mutta tarpeet voivat muuttua nopeastikin.

Luottamuksellisen suhteen luominen tukihenkilöön oli kyselyn mukaan nuorten mielestä helppoa. Itse olen kokenut sen olevan hyvin yksilöllistä nuoren ikään tai sukupuoleen katsomatta. Toiset vain tarvitsevat aikaa enemmän luottamuksellisen suhteen luomiseen. Nuoret kokivat tapaamisten tukihenkilön kanssa olevan heille vapaaehtoista. Avohuollon tukihenkilötoiminta perustuukin vapaaehtoisuuteen, mielestäni juuri vapaaehtoisuus onkin avainasemassa nuorten sitoutumisissa tapaamisiin.

Kyselyn mukaan nuoret kokivat tulevansa aidosti kuulluiksi heitä koskevissa asioissa ja mahdollisissa ongelmissa. Työssäni olen huomannut, että vaikka tapaamisaika onkin rajallinen niin olemalla aidosti ja kiireettömästi läsnä nuorelle sekä osoittamalla aitoa kiinnostusta nuoren asioihin, niin silloin nuorikin vapautuu ja alkaa keskustelemaan. Pääsääntöisesti nuorten on helppo kertoa avoimesti ongelmistaan tukihenkilölle, tämä vaatii kuitenkin aikaa tutustumiseen tukihenkilön kanssa. Olen työssäni huomannut, että nuorten on helpompi puhua asioista ja ongelmista, jotka liittyvät nykyhetkeen, haasteellisempaan on kertoa syistä, jotka ovat johtaneet tukihenkilötoiminnan tarpeeseen.

Nuoret kokivat itse pystyvänsä vaikuttamaan tapaamisten sisältöön, tämä kävi ilmi kyselystä. Vaikka tukisuhteen alkaessa toiminnalle asetetaan tavoitteita ja niitä päivitetään noin kolmen kuukauden välein, koen itsekin, että nuori pystyy vaikuttamaan tapaamisten sisältöön tavoitteellisuus huomioiden. Nuorten esittämät toiveet tapaamisten sisällöstä olivat mielestäni toteutettavia, joista suurin osa sisältyikin tämänhetkiseen toimintaan. Kyselystä kävi ilmi ja se vahvisti omaakin käsitystäni siitä, että nuoret kaipaavat arkista oloa ja tekemistä.

Yhteistyö perheen ja tukihenkilön välillä riittävää on nuorten mielestä riittävää. Olen havainnut, että perheiden välillä on isojakin eroja yhteistyön tiiviyden suhteen. Toiset perheet kokevat kerran kuussa tapahtuvan yhteydenpidon riittäväksi, mutta tarpeen ja tilanteen vaatiessa yhteydenpito tiivistyy.

Kyselyssä esiintyi selkeää hajontaa ryhmätapaamisten tarpeellisuudesta. Puolet kyselyyn vastanneista nuorista eivät kokeneet ryhmätapaamisia tarpeellisiksi. Mielestäni tämä kertoo nuorten erilaisista tarpeista ja tilanteista. Osa nuorista on vailla luotettavaa ja turvallista aikuista ja osa kaipaa myös ikätovereiden seuraa aikuisen lisäksi. Kyselyn vastaus tukeekin täysin omaa näkemystäni nuorten erilaisista tarpeista.

Kokonaisuudessaan kyselytulokset antoivat vahvistuksen, että tarjoamamme tukihenkilötoiminta on riittävää ja vastaa nuorten ja heidän perheidensä tarpeisiin. On silti tärkeää kuunnella nuoria ja olla avoin sekä valmis kehittämään ammatillista tukihenkilötoimintaa nuorten tarpeita vastaavaksi.

Tukihenkilötoiminnan ammattilaisten haastattelussa kävi ilmi, että he kokivat pystyvänsä vastaamaan nuorten tarpeisiin riittävästi. Tämä tukee myös omaa kokemustani työssä nuorten kanssa. Asetettujen tavoitteiden merkitys korostui, vaikka joskus suhteen rakentaminen tukihenkilön ja nuoren välillä voikin kestää pitkään.

Kysyttäessä parhaiksi koetuista työtavoista/menetelmistä tärkeäksi nousivat yhdessä tekeminen ja ajan antaminen nuorille. Lisäksi positiivisten ja onnistuneiden kokemusten luominen tapaamisten aikana korostui vastauksissa. Omat kokemukseni vastaavat haastateltavien näkemyksiä. Toiminnallinen tekeminen onkin koettu parhaaksi työtavaksi toimia nuorten kanssa.

Työssä jaksamiseen vaikuttavat monet asiat, perhe, luonto, liikunta, ravinto sekä vapaa-aika. Haastattelussa kävi ilmi, että omien arvojen tunnistamisen ja itsensä hyväksyminen ovat voimavaroja työssä jaksamiseen. Reflektointi työyhteisön välillä, työnantajan arvostus ja yhteisöllisyys auttavat osaltaan jaksamaan haastavassakin työssä. Koen että työssä jaksamiseen vaikuttavat tekijät ovat hyvin yksilöllisiä. Mielestäni haastateltavien keinot työssä jaksamiseen olivat linjassa toistensa kanssa. On tärkeää olla armollinen itselleen!

Jatkuva itsensä kehittäminen ja erilaisiin haasteisiin vastaaminen vaatii tukihenkilötoiminnan ammattilaiselta ajan hermoilla pysymistä. Maailma muuttuu koko ajan ja on tärkeää ottaa huomioon miten erilaisessa maailmassa nykynuoriso kasvaa ja kehittyy kuin edellinen sukupolvi. Vaikka ammatillinen tukihenkilötyö on tuore työmuoto siinä riittää silti kehitettävää. Haastateltavat korostivat omien vahvuuksien kehittämistä ja uuden oppimista. Myös nuorilla itsellään on hyviä ideoita ja ajatuksia heitä koskeviin asioihin. On muistettava, että itsensä kehittäminen on jatkuvaa, tästä esimerkkinä sähköisen median hyödyntäminen. Olen huomannut, kuinka tärkeä sähköinen media on nuorille ja kuinka luontevaa sen avulla on pitää yllä sosiaalisia suhteita. Itse olen hyötynyt työnantajan tarjoamista koulutuksista ja luennoista. Jotta pysyn tukihenkilönä mukana nuorten maailmassa sen kehityksessä, tulee olla valmis kehittämään myös itseään.

Opinnäytetyötäni varten tutkimani kirjallisuus ja tukihenkilötoimintaan liittyvä teoria toivat yhdessä tarvittavaa ja tukevaa tietoa omaan arkeeni nuorten parissa. Teoriaosuudesta saamani tieto tuki Varsinais-Suomen Sosiaalipalvelut Oy tilaamaa ammatillisen tukihenkilön käsikirjan tekoa. Kokonaisuudessaan nuorille teetetty kysely, ammattilaisten haastattelut ja näistä saadut vastaukset ovat linjassa kokemuksestani nykypäivän ammatillisesta tukihenkilötyöstä. Kehitettävää on kuitenkin aina. On mielenkiintoista nähdä, miten esimerkiksi ryhmätoiminnan tarpeeseen pystytään vastaamaan tulevaisuudessa.

Kokonaisuudessaan tämän opinnäytetyön tekeminen, teoriaan tutustuminen ja kyselylomakkeiden sekä haastattelujen purkaminen oli mielenkiintoista sekä vahvisti omaa ammatillista näkemystä tukihenkilötoiminnan tärkeydestä. Työ nuorten parissa on antoisaa ja haastaa tukihenkilön päivittäin pohtimaan ammattitaitoaan ja millä keinoin voi jatkuvasti kehittää itseään. Opinnäytetyötä tehdessäni pohdin väistämättä tekemäni työni eettisyyttä ja miten se toteutuu nuorten

kanssa arjessa toimiessa. Nuorten hyvinvoinnin edistäminen, yksilöllisen tuen antaminen, kannustaminen, aito välittäminen ja itsetunnon vahvistaminen ovat avainsanoja eettisyyden toteutumisessa. Yhdessä tekeminen ja tarvittavan ajan antaminen, sekä muistutus itselle siitä, että tukihenkilötoiminta perustuu aina vapaaehtoisuuteen, ovat eettisyyden perusajatuksia. Perehtyessäni uudelleen Nuorisotyön ammattieettisiin ohjeisiin, voinkin todeta, että nämä toteutuvat työssäni päivittäin, työnteko ilman niitä olisi erityisen haastavaa tukea tarvitsevien nuorten parissa. Ainoastaan omasta hyvinvoinnista huolehtiminen ajoittain haastavassa työssä on itselleni kehittämisen kohde. Kun työntekijä itse voi hyvin, pystyy myös nuoria tukemaan paremmin.

Koen saaneeni yhteisöpedagogin koulutuksesta vahvistusta ja uusia näkökulmia työskentelyyn nuorten parissa. Yhteisöpedagogin työkenttä on laaja ja ammattinimikkeitä on monia, sekä työpaikkoja on hyvinkin erilaisissa ympäristöissä. Koulutuksen ansiosta meillä kaikilla nuorten parissa työskentelevillä ammattilaisilla on sama arvoperusta ja näkemys, miten tehdä parasta mahdollista työtä heidän parhaakseen.

LÄHTEET

- Ahola, Maiju & Saarnio, Jussi (toim.) 2020. Inspis. EVVK- Ratkaisukeskeinen työskentelyote nuorten kanssa. Espoo: Origos Oy.
- Bardy, Marjatta (toim.) 2013. Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- Helsinki tutkimusmenetelmät Viitattu 26.4.2022. <https://www.mv.helsinki.fi/home/jmykane/tutkielma/Tutkimusmenetelmat.html>
- Hughes, D. 2011. Kiintymyksen keskeinen vanhemmuus. Toimivuutta kasvatukseen. Tampere: Tammerprint Oy.
- Humana. Ammatillinen tukihenkilötyö. 2020. Viitattu 21.4.2022. <https://www.humana.fi/avo-palvelut/avopalvelut/ammattillinen-tukihenkilotyö/>
- Ihalainen, Jarmo & Kettunen, Terttu 2012. Turvaverkko vai trampoliini: sosiaaliturvan mahdollisuudet. 9.painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Jyu metodina kyselytutkimus. Viitattu 28.4.2022 <http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/kyselytutkimus2.pdf>
- Järvinen, Ritva & Lankinen, Aila & Taajamo, Terhi & Veistilä, Minna & Virolainen, Arja 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. 2.painos. Porvoo: Bookwell Oy
- Kauppila, Reijo A 2006. Vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot. 2.painos. Juva: PS-kustannus.
- Koppa haastattelut 2021. Viitattu 26.4.2022 <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/haastattelut> Päivitetty 28.10.2021
- Korhonen, Anu. 2012. Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. Erityishuoltojärjestöjen liitto Ehjä ry. 2., Painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Menetelmäopetus kyselylomake laatiminen. Viitattu 28.4.20 <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kyselylomake/laatiminen.html#22>
- Lastensuojelulaki 417/2007. Viitattu <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/2007041>

- Linnakangas, Ritva & Suikkanen, Asko 2004. Varhainen puuttuminen. Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Manka, Marja-Liisa 2006. Tiikerinloikka työniloon ja menestykseen. Helsinki: Talentum.
- Metodi, sosiaalialan palvelut. Viitattu 4.4.2022 <https://metodi.fi/sosiaalialan-palvelut/>
- Rönkkö, Leena & Rytönen, Timo 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy
- Siunsote, lastensuojelun avohuolto. Viitattu 4.4.2022 <https://www.siunsote.fi/lastensuojelun-avohuolto>
- Syrjänen, Johanna. 2010. Tukihenkilötoiminnan laatukäsikirja Tuexi. Varsinais-Suomen lastensuojelujärjestöt. Turku
- THL lastensuojelun käsikirja. Viitattu 4.4.2022. <https://thl.fi/web/lastensuojelun-kasikirja/ty-oprosessi/ehkaiseva-lastensuojelu>.
- Timonen, Tero & Hämäläinen, Pirita (toim.) 2019. Autismikirjon kuntoutusmenetelmät. Keuruu: PS- kustannus
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi
- Törrönen, Maritta (toim.) 2001. Lapsuuden hyvinvointi. Yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Helsinki: Pelastakaa Lapset.
- Vaspoy palvelut tukihenkilötyö. Viitattu 26.3.2022 <https://www.vaspoy.fi/palvelut/ammattillisen-tukihenkilo/>
- Vaspoy. Palvelut. Viitattu 26.3.2022 <https://www.vaspoy.fi/palvelut/>

LIITTEET

Hei!

Olen yhteisöpedagogi opiskelija Humakista. Teen opinnäytetyötä, jonka aiheena on ammatillinen tukihenkilötyö ja sen merkitys.

Ohessa on asiakastyytyväisyyskysely koskien tukihenkilötyötä. Vastaisitko kyselyyn ja palauttaisit sen oheisessa palautuskuoressa 1.4.2022 mennessä.

Kyselyyn vastataan nimettömästi ja ne käsitellään luottamuksellisesti. Asiakastyytyväisyyskyselyn tarkoituksena on auttaa kartoittamaan työskentelyn merkitys sekä kehittämään tukihenkilötyötä.

Ystävällisin terveisin Tiina Maansalo

Kiitos!

Tukihenkilötoiminnan asiakastyytyväisyyskysely

Vastaa kysymyksiin asteikolla 1-5

1 täysin eri mieltä

2 osittain eri mieltä

3 en osaa sanoa

4 osittain samaa mieltä

5 täysin samaa mieltä

1. Onko tukihenkilöstä ollut sinulle hyötyä	1 2 3 4 5
2. Koetko saavasi riittävästi tukea/aikaa	1 2 3 4 5
3. Oliko luottamuksellisen suhteen luominen tukihenkilöön helppoa	1 2 3 4 5
4. Koetko tapaamisten olevan sinulle vapaaehtoisia	1 2 3 4 5
5. Koetko että tulet aidosti kuulluksi	1 2 3 4 5
6. Koetko saavasi itse vaikuttaa tapaamisten sisältöön	1 2 3 4 5
7. Koetko voivasi avoimesti kertoa ongelmista tukihenkilölle	1 2 3 4 5
8. Kaipaisitko ryhmätapaamisia muiden nuorten kanssa	1 2 3 4 5
9. Onko yhteistyö perheesi ja tukihenkilön välillä riittävää	1 2 3 4 5

10. Mainitse kolme asiaa mitä haluaisit tehdä tukihenkilön kanssa .

AMMATILLISEN TUUKIHENKILÖN KÄSIKIRJA

SISÄLLYSLUETTELO

1. VASPIn TARINA
2. VASPIn TYÖNTEKIJÄ
3. VASPIn ARVOT
 - 3.1 Voimavarakeskeisyys
 - 3.2 Inhimillisyyt
 - 3.3 Avoimuus
4. VISIO
5. MISSIO
6. TOIMINTASTRATEGIA
7. LAATUPOLITIIKKA
8. VASPIn KASVATUSNÄKEMYKSET
9. TURVALLISUUS
10. VASPIn S-BUSINESS- JA EUROCARD- KORTTIEN KÄYTTÄMINEN JA TOIMINTARAHA
11. PALVELUKUVAUKSET
 - 11.1 Ammatillinen ja vaativan erityistason tukitoiminta
 - 11.2 Tukitoiminnan suunnittelu ja tavoitteet
 - 11.3 Aikuissosiaalityön tukihenkilötoiminta
 - 11.4 Perhetyö
 - 11.5 Jälkihuolto

11.6 Kotiin vietävä kuntoutus aikuissosiaalityössä

11.7 Neuropsykiatrinen valmennus

12. TÄRKEÄT NUMEROT

13. TYÖNTEKIJÄN MUISTILISTA

1. VASPin TARINA

Vasp perustettiin kahden kokeneen laitostyöntekijän toimesta, jotka näkivät työssään laitoshuollon tehottomuuden, lasten ja perheiden pahoinvoinnin lisääntymisen ja sen, miten perheet jäivät laitoksissa lastensa elämästä sivuun. Perheissä näkyi epätoivoa ja keinottomuutta, mutta useimmiten kuitenkin rakkautta, jolloin heräsi ajatus siitä, voisiko näiden perheiden kanssa tehdä jotain jo aiemmin.

Vaspin ajatuksena on kulkea perheiden rinnalla, kanssakulkijana ja ihmetelijänä. Apua ei tulla sanelemaan ylhäältä päin, vaan perheitä kuullaan ja perheiden kuullaan ja perheiden kanssa pyritään yhteistyöhön, jolloin saadaan parempi sitoutumisen aste ja pysyvämpiä tuloksia. Vaspissa on tilaa erilaisille ihmisille ja persoonille, erilaisilla taustoilla. Elämäkokemus ja ymmärrys siitä, että avuntarvitseminen ei tee ihmisestä yhtään huonompaa, ovat tärkeitä tekijöitä työntekijöissä. Vaspissa halutaan rakentaa tasa-arvoista yhteisöä ja sitä kautta tasa-arvoista maailmaa, joka näkyy työntekijöistä huolehtimisena ja inhimillisyyttä. Liiketaloudellinen ajatus ei ole voiton maksimointi, vaan tuoda eri tavalla ajatteleva yritys kilpailemaan ulkomaisten sijoitusyhtiöiden rinnalle. Vasp on suuri perhe, jossa on tilaa kaikille, ihmiset ovat voimavaroja ja hyvä voittaa aina pahan.

2. VASPin TYÖNTEKIJÄ

Vaspin työntekijä on kriittinen humanisti, joka uskoo parempaan maailmaan ja on valmis työskentelemään sen eteen, että myös tämä hieno yhteiskunta muuttuu yhä paremmaksi, tasa-arvoisemmaksi ja inhimillisemmäksi. Hän uskaltaa olla oma itsensä ja hänellä on rohkeutta olla rehellinen työskentelyn suhteen myös silloin, kun näyttää, että tavoitteita ei saavuteta. Hän on näissä tilanteissa valmis etsimään toimivampia ratkaisuja. Hän toimii eettisesti, sen mukaan mikä on oikein, suhteessa niin perheisiin, palveluntilaajiin, työkavereihin, yritykseen kuin myös

yhteiskuntaan nähden. Vaspilainen uskaltaa ajatella kokonaiskuvaa ha perheiden ja tilaajien etua. Olemme siis rohkeita, luovasti hulluja maailmanparantajia vahvalla substanssiosaamisella ja halulla kehittyä paremmaksi ja kehittää parempaa. Lisäksi allekirjoitamme yhteiset arvot: voimavarakeskeisyys, inhimillisyys ja avoimuus.

3. VASPIn ARVOT

3.1 Voimavarakeskeisyys

Suuntaamme katseemme asiakkaan ja hänen verkostonsa olemassa oleviin voimavaroihin, hyödyntäen niitä elämänhallinnan vahvistamisessa ja tukemisessa. Uskomme jokaisessa perheessä olevan vahvuuksia, jotka odottavat hyödyntämistä. Työskentelemme tukemalla toimivia toimintamalleja sekä rakenteita perustuen kiintymyssuhdeteoriasta luotuun työskentelymalliin, jossa kohtaamisessa painotetaan PLACE-ajattelua (P=Playfulness, L=Loving, A=Acceptance, C=Curiosity, E=Empathy.) Tällaisella kohtaamisella pääsemme myös mallintamaan kiintymyksen keskeistä vanhemmuutta.

3.2 Inhimillisyys

Vaspin pyrkimyksenä on olla työyhteisönä suuri perhe, jonka hyvinvointi heijastuu myös asiakasperheisiimme. Ymmärrämme sen, että jokaisella saattaa olla elämässään raskaampia vaiheita lähdemme työskentelemään perheiden rinnalla kohti parempaa. Jokaisen perheen kohdalla mietimme yksilöllisesti parhaat mahdolliset keinot ja parhaan persoonan heterogeenisestä työyhteisöstämme juuri kyseiselle perheelle. Sosiaalialan yrityksenä tunnemme yhteiskuntavastuun, johon sisältyy toiminnan kehittäminen kohti yhteiskunnallista hyvää ammattirajoja ylittäen.

3.3 Avoimuus

Toimintamme lähtökohtana on rehellinen ja eettisesti kestävä yhteistyö sekä avoin dialogi koko verkoston kanssa. Suhteessa sosiaalitoimeen ja perheisiin, olemme rehellisiä työskentelyn mahdollisuuksien suhteen ja avaamme toimintamme sisällön. Perheiden kanssa rehelliseen vuoropuheluun päästään systeemisen työotteen avulla, jossa lähdetään kuulemaan perheen omaa tarvetta ja tarinaa. Työskentelyä arvioidaan viikottain tiimissä ja tuloksia arvioidaan realistisesti ja tämän pohjalta.

4. VISIO

Visiomme on tehdä vaikuttavaa avohuollon lastensuojelutyötä asiakaslähtöisesti, keskittyen olennaiseen. Asiakaslähtöisyys tarkoittaa kehittymistä kohti tilannetta, jossa jokaista perhettä voidaan auttaa juuri heidän tilanteeseensa parhaiten sopivalla tavalla. Tämä sisältää rajat rikkoavaa ajattelua, jossa pyritään rakentamaan siltoja myös eri ammattikuntien yhteiseen työskentelyyn sekä laajentamaan lastensuojeluajattelua yksilötasolta yhteisöiden hyväksi tehtävään työhön. Toiminta on tutkimusperusteista ja tutkimusta tukevaa, jolloin voidaan luoda uusia malleja toimia erilaisissa perheissä. Työyhteisön hyvinvointi ja osallisuus sekä yksilötason kehittymismahdollisuuksien tukeminen nähdään tärkeänä, koska työntekijän hyvinvointi valuu tunnetransferenssina asiakasperheisiin.

Visiossa jokainen ihminen nähdään hiomattomana timanttina ja omana ainutlaatuisena itsenään, jolla on annettavaa myös yhteisölle. Haluamme tehdä oman näköistä työtä, jolla on yhteiskunnalliselle tasolle ajattelua uudistava merkitys. Omannäköisyyttä tukevia tekijöitä ovat inhimillisyys, yhdessä ihmettely ja kehittyminen, erilaisuuden arvostus, aitous, ajattelun ja työskentelyn avoimuus sekä tosiasioihin pohjaava toiminnan kehittyminen. Haluamme olla poikkitieteellinen inhimillisen ajattelun edelläkävijä, jossa jokainen voi olla omana itsenään osa jotain suurempaa.

5. MISSIO

Missiomme on tuoda lastensuojeluun inhimillinen, ihmistä kunnioittava näkökulma sekä luoda vaihtoehtoisia toimintamalleja lastensuojelun laitossijoituksille auttaen perheitä löytämään itsestään oman elämänsä aktiivisia toimijoita. Missiomme on kasvaa riittävän suureksi, jotta äänellämme on merkitys ja osoittaa, että talousajatteluperustaiselle lastensuojelulle on inhimillisempi vaihtoehto. Pyrimme kehittymään joka päivä ja tarkastelemme rohkeasti erilaisia mahdollisuuksia lastensuojelun kehittämiseksi. Keskitymme siihen, mikä vie asiakasperheitämme eteenpäin ja etsimme tapoja, joilla yritys voi vaikuttaa ennaltaehkäisevästi lastensuojelun tarpeeseen tuoden hyvää yhteisötasolla.

6. TOIMINTASTRATEGIA

Toimintastrategiassamme pohjataan yhteisöllisyyteen, Lean-ajatteluun ja jatkuvaa kehittämiseen faktapohjalta. Yhteisöllisyys näkyy pyrkimyksenä luoda työntekijöille lämminhenkinen VASP-perhe, jossa jokainen kokee olevansa arvokas ja jokaisen mielipiteellä on merkitystä yhteisen hyvinvoinnin lisäämisessä. Hyvinvoivat työntekijät tuottavat laadukasta sosiaalityötä. Lean-ajattelua käytetään pyrkimyksenä karsia turhat toiminnot ja keskittyä oleelliseen. Tätä arvioidaan faktapohjaisesti, ensin hankitaan tarvittava tieto ja päätökset tehdään tiedon pohjalta. Jatkuvan kehittämisen apua käytetään omaa ja ulkopuolista reflektointia, mutta tavoitteena on luoda mittareita, joiden pohjalta toimintaa voidaan tiedon pohjalta kehittää. Tällä hetkellä mittareina toimivat asiakastyytyväisyyskyselyt ja henkilökunnan hyvinvointikyselyt. Henkilökunnan jatkuva koulutus ja teoriapohjan lisääminen toimivat osana toiminnan kehittämistä.

7. LAATUPOLITIikka

Laatupolitiikkamme lähtökohtana on mahdollistaa perheille inhimillinen ja heitä auttava kohtaaminen. Nämä tarpeet ohjaavat toiminnan kehittämistä. Lainmukaisuudesta ei tingitä, mutta muuten pyritään ajattelemaan luovasti ja erottautumaan suuremmista kilpailijoista nimenomaan innovatiivisuudella, yksilöllisyydellä, ja inhimillisyydellä. Laatua hallitaan laadun hallintajärjestelmällä, jota kehitetään jatkuvasti ja tällä pyritään takaamaan jokaiselle perheelle palvelu, joka perustuu VASPin asenteeseen ja työtapoihin, jotka myös ovat jatkuvan arvioinnin ja kehityksen kohteina.

8. VASPin KASVATUSNÄKEMYKSET

VASPin kasvatustäkömykset on johdettu kolmesta pääteoriasta. Nämä ovat kiintymyssuhdeteoria, systeeminen ajattelu sekä yhteisökasvatus. Lisäksi toiminnassa on kuntouttava näkökulma jatkuvasti läsnä, ts. Toiminnassa pyritään vaikuttavuuteen sitä kautta, että kaikella toiminnalla, jota asiakassuhteessa tehdään, on oltava asiakkuuden tavoitteista johdettu osatavoite. Toiminta on siis tiedostavaa, läsnä olevaa ja siltä osin reaktiivista, että toiminnan tuloksellisuutta suhteessa tavoitteisiin arvioidaan jatkuvasti ja tarvittaessa korjataan toimintaa paremmin tavoitteita vastaavaksi. Teoriat on kuitenkin nähtävä perusteluna back to basics-ajattelulle, ts. Vaspilaisuuden ydin on, että asiakasta kohtaan toimitaan siten, kuin itse toivoisi työntekijän toimivan, jos itse olisi vastaavassa tilanteessa.

Kiintymyssuhdeteoria näkyy työn perustana siinä, että asiakkaaseen pyritään luomaan toimiva suhde käyttäen ko. teoriaa hyväksi. Tämä tapahtuu tiedostelulla non-verbaalilla viestinnällä, kunnioittavalla kohtamisella ja aitona kiinnostuksena. Ohjenuorana tältä osin käytetään Daniel Hughesin PLACE-asennetta (playfulness, love, acceptance, curiosity, empathy.) Lisäksi pyritään luomaan onnistumisen kokemuksia siten, että raamit pidetään riittävän kokoisina ja sel-

keinä, jolloin minimoidaan turhia epäonnistumisia. Tälle pohjalle rakennetussa suhteessa vaikeidenkin asioiden eteenpäin vieminen helpottuu ja lisäksi vanhemmat saavat mallioppimisen kautta mahdollisuuden kehittää omaa vanhemmuuttaan kiintymysvanhemmuuden suuntaan.

Systeeminen ajattelu näkyy ensisijaisesti siten, että taustalla on ymmärrys siitä, että systeemin yhtä (oireilevaa) osaa ei voida hoitaa ottamatta koko systeemiä huomioon. Käytännössä tämä näkyy aktiivisena havainnointina. Systeeminen työote perheessä näkyy siinä, että työskentelyn alussa kuullaan perheen oma ajatus siitä, mihin he toivovat apua, ts. miten he itse näkevät problematiikkansa. Lähtemällä hoitamaan tätä, päästään kohti vuorovaikutusta, jossa päästään kiinni mahdollisesti taustalta löytyviin merkittävimpiin ongelmiin. Tällä lähtökohdalla näiden työstäminen helpottuu, koska on oltu alusta asti ns. samalla puolella asiakkaan kanssa. Lisäksi systeemisyys näkyy siinä, että perheen omaa läheisverkostoa kartoitetaan työskentelyn ohessa ja etsitään sieltä voimavaroja, jotka voisivat auttaa tavoitteessa, että perhe pärjää ilman ulkopuolista tukea. Toiminta perustuu kokonaisuudessaan positiivisen ja pärjäämisen ilmapiirin luomiseen eli on hyvin voimavarakeskeistä. Systeemin toimivia osia pyritään vahvistamaan, jolloin ne vievät tilaa toimimattomilta.

Yhteisökasvatus kulkee systeemiteorian kanssa käsi kädessä tarjoten käytännön välineitä systeemisen ajattelun toteuttamiseen. Kasvatuksella on oltava jokin suunta ja sosiaalipalveluissa luonnollinen suunta on auttaa asiakkaita täysipainoisiksi yhteiskunnan jäseniksi. Niinpä ajattelussa pidetään mukana vallitseva ympäristö ja yhteiskunnan normit, joita kohti asiakkaita ohjataan. Yhteisökasvatusta on helppo toteuttaa ryhmätapaamisilla, mutta myös yksilötyöskentelyssä pidetään yhteisöllisyys ajatuksena mukana. Käytännön menetelminä tämä näkyy asiakkaan vastuuttamisena, ts. pohditaan syitä ja seurauksia yhdessä ja autetaan asiakkaita ratkaisemaan arjen haasteita itse, jolloin saadaan tuettua minäpystyvyyden kokemusta ja osallisuuden kokemusta. Tätä kautta pyritään kehittämään taitoja, jotka auttavat toimimaan osana yhteisöä. Yhteisönäkökulma on tärkeä, koska asiakkailla on usein nimenomaan jonkinlaisia sosiaalisia ongelmia. Tämän kautta voidaan myös auttaa asiakkaita löytämään liittymäpintoja perheyksiköä isompiin yhteisöihin, viime kädessä yhteiskuntaan

9. TURVALLISUUS

Leiritoiminnassa kullekin leirille laaditaan erillinen turvallisuussuunnitelma. Ennen uuden toiminnan/asiakassuhteen alkua arvioidaan mahdolliset ennakoitavissa olevat riskit. Työterveyshuollon puolesta on tehty riskikartoitus, joka on luettavissa toimistolla. Turvallisuutta uhkaavat tilanteet käydään läpi työntekijöiden kesken ja ne kirjataan ylös tilastointia tai jatkotoimenpiteitä varten. Täytetään läheltäpitikaavake, kun tarpeen ja pyritään ennaltaehkäisyyn. Työvuorot merkitään aina käydyksi (Nappula) seuraavan päivän klo.12 mennessä, jotta voidaan tarkastaa jokaisen lähteneen töistä. Ennakoitavasti uhkaavassa tilanteessa ei mennä asiakkaan luo yksin, tällaisissa tapauksissa jo tunteen pohjalta yhteys henkilöstöpäällikköön. Tämän lisäksi muistetaan, että VASP on yhteisö, jossa jokaiselle taataan myös psyykkinen turvallisuus arvostamalla erilaisuutta sekä jokaisen oikeutta olla sellainen kuin on.

10. VASPIN S-BUSINESS- JA EUROCARD-KORTTIEN KÄYTTÄMINEN JA TOIMINTARAHA

S-Business kortti on henkilökohtainen ja helppokäyttöinen maksuväline, joka käy maksuvälineenä kaikissa s-ryhmän toimipisteissä. Kortilla tehdyistä ostoista tositte tallentuu suoraan sovellukseen, riittää että tositteeseen käy lisäämässä selitenumeron (asiakastyö 4000). Ei vaadi kuukausittaista tiliöintiä.

Eurocard kortti on henkilökohtainen, joka käy maksuvälineenä kaikkialla. Kortilla tehdyt ostokset tallentuvat sovellukseen, jonne pitää käydä lisäämässä kuva kuitista sekä projektinnumero (asiakastyö 4000). Kuitista pitää ilmetä ostettutuote, hinta sekä yrityksen y-tunnus. Kuukausittain luodaan raportti ostoista, joka lähetetään sähköpostitse tilitoimistoon sekä Tero Kanervalle.

Toimintaraha on asiakaskohtainen. Toimintarahen tasoittumisjakso on kaksi kuukautta. Toisin sanoen rahaa on mahdollista kerryttää suurempiin yhteisiin tavoitteisiin. Rahan käyttö ei ole itseisarvo. Toimintarahen suuruus määräytyy asiakkaan laskutettujen tuntien mukaan.

2- 4 h=15 €

5- 8 h=30 €

8- 12 h=45 €

13- 16 h=60 €

17- 20 h=75 €

21- 24 h=90 €

25- 28 h=105 €

29- 32 h=120 €

11. PALVELUKUVAUKSET

11.1 Ammatillinen ja vaativan erityistason tukitoiminta

Ammatillisen tukihenkilötyön tarkoituksena on turvata lapsen kehitystä sekä tarvittaessa tukea ja vahvistaa vanhempia, huoltajia ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatustehtävässä. Ammatillisella tukihenkilötoiminnalla voidaan tukea myös sijaishuollossa olevaa lasta kasvatustehtävässä. Ammatillisen tukihenkilön tukena on aina tarvittaessa moniammatillinen tiimi. Käytännössä tämä tarkoittaa esim. Sosiaalityöntekijän, psykoterapeutin tai erityisopettajan konsultaatiota sekä tarvittaessa toista työntekijää joillekin tapaamisille tueksi. Tilajalle tämä ei aiheuta lisäkustannuksia, vaan kuuluu laadukkaaseen kokonaisprosessiin. Toiminnan vastuuhenkilönä toimii KM Rami Raivio.

Ammatillinen tukihenkilö on lapselle osoitettu turvallinen aikuinen, joka on tukena ja apuna erilaisissa arjen tapahtumissa ja tilanteissa. Palvelu sisältää toiminnallista tekemistä sekä luotamuksellisia ja avoimia keskusteluja lapsen elämään liittyen, sisältäen yhteistyötä lapsen läheisten kanssa. Tukihenkilö tapaa asiakkaan joko tämän kotona, yrityksen toimitiloissa tai muussa yhteisesti sovitussa paikassa. Tuki voi olla asiakkaan ajankohtaisen tilanteen, toimintojen ja haasteiden tukemista ja toiminnoissa ohjaamista (keskustelut, kuulumiset, läksyt, koheet, tehtävät, harrastukset, itsenäistymisen tukeminen jne.)

Ammatillinen tukihenkilötyö alkaa yksilöllisestä ja ilmaisesta arviointikäynnistä, joka toteutetaan perheen ja palvelujen tilaajan kanssa. Tukihenkilötyöstä sovitaan asiakassuunnitelmassa, jossa ilmenevät toiminnan tavoitteet ja sisällöt. Tavoitteet asetetaan yhdessä tilaajan ja perheen kanssa. Ammatillinen tukihenkilötyö perustuu suhdekeskeiseen työskentelyyn, jossa painotetaan vuorovaikutusta, avoimuutta ja rehellisyyttä. Tällaista viestinnän mallia toteutetaan myös suhteessa perheeseen ja sosiaalityöntekijään. Käytännön tasolla työ perustuu toiminnallisuuteen ja sen ohessa tapahtuvaan vuorovaikutukseen. Joillekin tapaamisille voidaan ottaa tarpeen tullen mukaan myös esim. perheenjäseniä, vertaisryhmää tai muita asiakkaan kokonaisuutta tukevia ihmisiä mukaan.

Tukihenkilötoiminnan sisältöön voivat kuulua harrastukset, kulttuuritapahtumat, luontotoiminta, urheilu, valokuvaus, taide/kuvaamataito, kädentaidot (puutyöt, mopo- ja polkupyöräremontit), radio-ohjattavat, veneily, yhteislenkit, kiipeily, musiikki, vertaisryhmätoiminta, koulunkäynnin tukeminen jne., riippuen aina siitä, mikä on katsottu asiakkaan sen hetkistä tilannetta parhaiten tukeväksi, Tukihenkilötyössä pyritään käyttämään parhaiten asiakkaan tarvetta vastaavia menetelmiä. Tällaisia menetelmiä voivat olla esimerkiksi seikkailukasvatus, voimauttava valokuvaus, erityispedagogiikan menetelmät etenkin neurologisista vaikeuksista kärsivien lasten kanssa, liikunnan ja oppimisen yhteyttä hyödyntävät menetelmät sekä erilaiset vuorovaikutuksen tukemiseen perustuvat menetelmät. Lisäksi on mahdollisuus käyttää eläinavusteista toimintaa niiden asiakkaiden kanssa, jotka vaikuttavat siitä hyötyvän.

Työskentely on perheen kanssa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaista, suunnitelmallista psykososiaalista tukea, jonka tavoitteena on vahvistaa tuettavan omia taitoja sekä auttaa yli vaikeuksista. Työ on ratkaisukeskeistä, ts. sitä ei ole tarkoitus jatkaa loputtomiin, vaan myös tukisuhteen oikea-aikainen päättäminen on nähtävä osana ammattitaitoa. Tavoitteena on asiakkaan selviytyminen omin perheen ja lähiverkoston voimavaroin,

Perustason ja vaativa tukihenkilötoiminta ovat perussisällöltään samankaltaisia. Molemmista lähdetään asiakkaan yksilöllisestä tarpeesta ja pyritään vastaamaan siihen mahdollisimman tehokkaasti. Erona voidaan nähdä, että lähtökohtaisesti vaativan tukihenkilötoiminnan osalta moniammatillisen tiimin käyttö työn tukena on suurempaa ja työ on ajallisesti reilummin resursseja vievää. Vaativan erityistason ammatillisessa tukihenkilötyöskentelyssä perheen tai nuoren tilanne on vahvaa tukea vaativaa ja edellyttää työntekijältä asiakkaalle oikeanlaista erityisosaamista. Erityisosaaminen saattaa olla esim. nepsy-osaamista, opillisiin haasteisiin vastaamista, traumaosaamista, mielenterveysosaamista, kulttuurisensitiivistä osaamista tai kokemuksen tuomaa osaamista erilaisiin tilanteisiin. Myös tavallisessa tukihenkilötyössä otetaan tarvittaessa hyöty asiakkaalle moniammatillisen tiimin osaamisesta.

Viitekehystenä suhteen muodostamisessa käytetään kiintymyssuhdeteoriaa ja välineenä käytetään toiminnallisuutta. Toiminnallisuus on erittäin laaja-alaista ja monipuolista kotitöiden tekemisestä seikkailuun. Toiminta ja tekeminen aktivoi, motivoi ja sen avulla ohjataan ja opetetaan asiakkaita. Toiminnan kuntouttavat elementit ovat toiminnassa syntyvä vuorovaikutus ja positiivinen ilmapiiri, jotka auttavat muutosprosessin etenemistä. Toiminnassa saadut elämykset ja oivallukset voivat olla merkittäviä oppimiskokemuksia. Toiminnan suunnittelussa käytetään systeemistä työtettä, jotta löydetään kullekin asiakkaalle hänen tarpeitaan parhaiten vastaava toimintatapa. Toimintaa reflektoidaan VASP:n monialaisessa tiimissä.

Suunnitteluvaihe ja tavoitteiden asettaminen:

Ammatillisesta tukihenkilötyöstä tehdään asiakassuunnitelma, jossa ilmenevät työn tavoitteet ja sisällöt. Tavoitteet asetetaan yhdessä tilaajan ja perheen kanssa. Tavoitteiden pohjalta työntekijälle luodaan moniammatillisen tiimin avustuksella suunnitelma siitä, mitä menetelmiä työntekijä alkaa perheen kanssa käyttämään ja mikä olisi tiimin mielestä paras tapa saavuttaa asetetut tavoitteet. Tavoitteiden asettelussa huomioidaan perhe kokonaisuutena pyrkien siihen, että tuettavaa ei tueta perheen erillisenä yksikkönä, vaan osana perhesysteemiä.

Työskentelyvaihe:

Työskentelyvaihe suunnitellaan ja toteutetaan tavoitteiden pohjalta hyödyntäen edellämäinnittua viitekehystä ja menetelmiä. Ammatillisen tukena on aina yrityksen moniammatillinen tiimi, jossa voidaan arvioida prosessin etenemistä. Alkuvaiheessa työntekijä pitää asiakasperheeseen tarvittaessa yhteyttä myös tapaamisten välillä suhteen syntymisen nopeuttamiseksi. Työskentelyssä käytetään reflektiivistä työotetta, jonka kautta tuetaan tuettavan ja perheen omaa reflektiivisyyttä. Lisäksi kiinnitetään huomiota vuorovaikutustaitoihin ja niiden harjoittamiseen.

Työskentelyn päättäminen ja loppuarviointi:

Tukisuhteen tarkoitus on auttaa lasta/nuorta sekä tämän perhettä löytämään omat voimavaransa, joiden avulla pärjätä tukisuhteen päätyttyä. Tukisuhteen lopettaminen valmistellaan hyvissä ajoin ja tuettavalle ja tämän perheelle luodaan yhdessä suunnitelma jatkoa varten. Arvioinnissa työmenetelminä ja mittareina käytetään asiakastyytyväisyyskyselyä, asiakaspalautetta, tilaajan palautetta, VASPin arviointityökalua sekä työryhmän reflektiivistä arviointia.

11.2 Aikuissosiaalityön tukihenkilötoiminta

Aikuissosiaalityön tukihenkilötoiminta tarjoaa tukihenkilötyötä 18 vuotta täyttäneille, joiden taloudessa ei asu alaikäisiä lapsia ja jotka eivät ole jälkihuollon piirissä. Tukihenkilötyö voi olla tukena, kun elämäntilanne on kuormittava, tarvitaan muutosta, tai näyttää, että monenlaiset haasteet ovat kasautuneet. Tällaisia haasteita voivat olla esimerkiksi päihdeongelmat, mielen-terveysongelmat, sosiaaliset ongelmat, näköalattomuus, arjen hallinnan ongelmat sekä esimerkiksi neurologiset haasteet, joiden kanssa pärjäämiseen tarvitaan valmennusta.

Aikuissosiaalityön tukihenkilötoiminta perustuu vapaaehtoisuuteen. Se voi sisältää käytännön tukea ja sosiaaliohjausta mm. asunnon hankintaan, opiskeluun, työllistymiseen, arjen pyörittämiseen, terveyteen, henkiseen hyvinvointiin ja elämässä eteen tulleisiin haasteisiin. Se voi sisältää myös nepsy-ohjausta, yhdessä asiointia ja sen harjoittelua sekä arjen toimivien struktuurien rakentamista. Tarkoituksena on auttaa asiakasta löytämään voimavarojaan ja päästää kiinni mielekkääseen elämään.

Tukihenkilötyöntekijän tukena on aina tarvittaessa moniammatillinen tiimi. Käytännössä tämä tarkoittaa esim. sosiaalityöntekijän, psykoterapeutin, nepsy-valmentajan tai erityisopettajan konsultaatiota. Toiminnan vastuuhenkilönä toimii Sosionomi (AMK) Eeva Åberg. Käytännön tuki räätälöidään asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaan. Tukihenkilötyöstä sovitaan asiakassuunnitelmassa, jossa ilmenevät toiminnan tavoitteet ja sisällöt. Tavoitteet asetetaan yhdessä tilaajan ja asiakkaan kanssa.

Prosessi ja menetelmät:

Työskentely on yhdessä asiakkaan ja sosiaalityöntekijän kanssa asetettujen tavoitteiden mukaan, suunnitelmallista psykososiaalista tukea, jonka tavoitteena on vahvistaa tuettavan omia taitoja sekä auttaa yli vaikeuksista. Työ on ratkaisukeskeistä, ts. sitä ei ole tarkoitus jatkaa loputtomiin, vaan suhteen oikea-aikainen päättäminen on nähtävä osana prosessia. Tavoitteena

on asiakkaan selviytyminen omin sekä lähiverkoston voimavaroin. Lähiverkosta voidaan kartoittaa ja jos sosiaalista verkosta ei ole, voidaan lähteä sitä rakentamaan.

11.3 Perhetyö

Perhetyö on yksilöllisesti perhe ja tilanne huomioiden suunniteltu tukitoimi, jolla pyritään vahvistamaan perheen voimavaroja ja vuorovaikutusta. Työskentelyä toteuttaa moniammatillinen tiimi, jossa työskentelee tilanteesta riippuen esimerkiksi perhetyöntekijä ja ammatillinen tukihenkilö, tukena moniammatillinen tiimi. Perhetyön vastuuhenkilönä toimii KM Rami Raivio.

Työskentely perheen kanssa on yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaista, suunnitelmallista psykososiaalista tukea, jonka tavoitteena on vahvistaa vanhemman kasvatustaitoja. Perhetyössä kartoitetaan myös perheen verkosta ja voidaan tarvittaessa pyrkiä luomaan sitä, jotta tuen tarve ostopalveluna saataisiin lopulta ajettua alas. Perhetyöstä tehdään asiakassuunnitelma, jossa ilmenevät perhetyön tavoitteet ja sisällöt. Tavoitteet asetetaan yhdessä tilaajan ja perheen kanssa.

Perhetyössä lähdetään perheen yksilöllisestä tarpeesta ja pyritään vastaamaan siihen mahdollisimman tehokkaasti. Arvioinnissa työmenetelminä ja mittareina käytetään spontaania asiakaspalautetta, tilaajan palautetta sekä työryhmän reflektiivistä arviointia. Perhetyö on aina tavoitteellista ja ratkaisukeskeistä. Tavoitteena on perheen oma pärjääminen jossain kohtaa prosessia.

Perhetyö perustuu suhdekeskeiseen työskentelyyn, jossa painotetaan vuorovaikutusta, avoimuutta ja rehellisyyttä. Käytännössä tätä pyritään toteuttamaan toiminnallisesti, aina kuitenkin ottaen perheen yksilöllisyys huomioon. Perheen kanssa perheelle luodaan omaa tarinaa, joka kantaa. Perhetyö perustuu tutkittuun tietoon siitä, miten perhettä voi hoitaa suhteiden avulla sekä systemaattisesti ymmärtäen lapsen tai nuoren taustalla oleva perhetilanne.

Alkuarvioinnin jälkeen aloitetaan yksilöllinen perhetyö. Työmenetelminä käytetään mm. luontokuntoutusta, retkeilyä, toiminnallista kuntoutusta sekä taidelähtöisiä työmenetelmiä (esim. voimauttava valokuvaus, musiikki, kuvataide, draama), liikunnallisia ja seikkailupedagogiikan menetelmiä sekä erityispedagogiikan menetelmiä, riippuen perheen tilanteesta ja tarpeesta. Perhettä voidaan tukea laajasti eri osa-alueilla tai keskittyä enemmän tiettyihin osa-alueisiin.

Laadun arvioimiseen mittareina käytetään asiakaspalautetta sekä perhearviointimalleja perheen edistymisestä perhetyössä. Tavoitteet pilkotaan aina pitkäkestoisiksi ja lyhytkestoisiksi tavoitteiksi niin, että niiden seuraaminen on helppoa ja tavoitteiden toteutumista voidaan seurata myös perheen kanssa.

11.4 Jälkihuolto

Jälkihuollon tarkoituksena on helpottaa nuoren itsenäistymistä. Itsenäistymisvaiheen onnistuminen on tärkeää syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Jälkihuolto perustuu vapaaehtoisuuteen. Jälkihuolto voi sisältää käytännön tukea ja sosiaaliohjausta mm. asunnon hankintaan, opiskeluun, työllistymiseen, arjen pyörittämiseen, terveyteen, henkiseen hyvinvointiin ja ylipäätään itsenäistymisvaiheessa nouseviin tuen tarpeisiin. Jälkihuollossa olevalla nuorella on 18 vuotta täytettyään aikuisen oikeudet ja velvollisuudet, joten hän tekee itse myöskin valintansa vanhempien osallisuudesta.

Jälkihuollon tarkoituksena on auttaa nuorta löytämään voimavarojaan ja päästä kiinni mielekkääseen elämään. Jälkihuollon työntekijän tukena on aina tarvittaessa moniammatillinen tiimi. Käytännössä tämä tarkoittaa esim. sosiaalityöntekijän, psykoterapeutin tai erityisopettajan konsultaatiota. Toiminnan vastuuhenkilönä toimii KM Rami Raivio.

Tavoitteellisuus, mittarit ja arviointi:

Arvioinnissa työmenetelminä ja mittareina käytetään asiakaspalautetta, VASP Oy:n ICF-teoriaan perustuvaa omaa tavoite-/arviointityökalua, tilaajan avointa palautetta ja reflektointia näiden tahojen kanssa sekä työryhmän reflektiivistä arviointia. Laadun arvioimisen mittareina käytetään edellä mainitun VASP Oy:n tavoite-/arviointityökalun lisäksi asiakaspalautetta sekä perheeltä että tilaajalta. Tavoitteet pilkotaan aina pitkäkestoiseksi sekä lyhytkestoisiksi tavoitteiksi niin, että niiden seuraaminen on helppoa ja tavoitteiden toteutumista voidaan seurata myös asiakkaan kanssa.

11.5 Kotiin vietävä kuntoutus aikuissosiaalityössä

Kuntoutus on yksilöllisesti asiakkaan tarpeet huomioiden suunniteltu tukitoimi, jolla pyritään vahvistamaan asiakkaan voimavaroja ja osallisuutta sekä ehkäisemään syrjäytymistä. Vastuuhenkilönä toimii sosionomi (AMK) Eeva Åberg. Yksilömuotoinen tuki on asiakaslähtöistä ja tavoitteellista, usein asiakkaiden arkiympäristöihin jalkautuvaa säännöllistä tukea ja ohjausta arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen.

Kuntoutuksen asiakkaat ovat usein työvoiman ulkopuolella ja erityisen tuen tarpeessa. Sosiaaliset ongelmat saattavat olla erityisen vaikeita ja pitkittyneitä. Työskentelyssä korostuu yksilölliset tavoitteet ja asiakkaalle räätälöity tuen kokonaisuus. Sosiaalisella kuntoutuksella tavoitellaan intensiivisellä ja asiakasta lähellä tapahtuvalla työskentelyllä muutosta, parempaa elämänhallintaa ja osallisuutta asiakkaan omista lähtökohdista käsin.

Kuntoutukseen voidaan lukea kuuluvaksi siis sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittämisen, kuntoutusneuvonta ja ohjaus sekä sekä tarvittaessa kuntouspalvelujen yhteensovittaminen, valmennus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan, tuki sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin sekä kaikki muut tarvittavat sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet.

Työskentelyn alkuvaiheessa luottamuksellinen ja aidosti dialogisen suhteen rakentuminen asiakkaan ja työntekijän välille on olennaista ja sille on varattava riittävästi aikaa. Myös perheen ja läheisten merkityksen huomioon ottaminen ja jopa mahdollinen osallistaminen työskentelyyn on yksilötyöskentelyssä asiakkaan kuntoutumisen kannalta tilanteenmukaisesti oleellista. Kuntoutus perustuu suhdekeskeiseen työskentelyyn, jossa painotetaan vuorovaikutusta, avoimuutta ja rehellisyyttä. Käytännössä tätä pyritään toteuttamaan toiminnallisesti, aktivoiden ja kuunnellen asiakasta. Työssä käytetään systemistä työotetta, ymmärtäen asiakkaan kokonais-tilanne.

Työskentely on yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaista, suunnitelmallista psykososiaalista tukea, jonka tavoitteena on vahvistaa elämänhallinnan taitoja, osallisuutta ja ehkäistä syrjäytymisen kehitystä. Tavoitteet asetetaan yhdessä tilaajan ja perheen kanssa. Tavoitteet pilkotaan aina pitkäkestoisiksi ja lyhytkestoisiksi tavoitteiksi niin, että niiden seuraaminen on helppoa ja tavoitteiden toteutumista voidaan seurata myös asiakkaan kanssa. Lisäksi kartoitetaan myös asiakkaan verkostoa ja voidaan tarvittaessa pyrkiä luomaan sitä.

Tavoitteellisuus, mittarit ja arviointi:

Arvioinnissa työmenetelminä ja mittareina käytetään asiakaspalautetta, VASP Oy:n ICF-teoriaan perustuvaa omaa tavoite-/arviointityökalua, tilaajan avointa palautetta ja reflektointia näiden tahojen kanssa sekä työryhmän reflektiivistä arviointia. Laadun arvioimisen mittareina käytetään edellä mainitun VASP Oy:n tavoite-/arviointityökalun lisäksi asiakaspalautetta sekä perheeltä että tilaajalta. Tavoitteet pilkotaan aina pitkäkestoiseksi sekä lyhytkestoisiksi tavoitteiksi niin, että niiden seuraaminen on helppoa ja tavoitteiden toteutumista voidaan seurata myös asiakkaan kanssa.

Prosessi ja menetelmät:

Työmenetelminä käytetään mm. luontokuvausta, retkeilyä, toiminnallista kuntoutusta sekä taidelähtöisiä työmenetelmiä (esim. voimauttava valokuvaus, musiikki, kuvataide, draama), liikunnallisia ja seikkailupedagogiikan menetelmiä, riippuen asiakkaan tilanteesta ja tarpeesta. Lisäksi yksilötyöskentelyn toimintatapoja ovat mm. asiointituki, ohjaus ja opastus kodinhoidollisissa asioissa ja omasta terveydestä huolehtimisessa sekä lomakkeiden täyttämässä tai laskujen maksamisessa ynnä muussa arjen toimintataidoissa. Yksilöllinen tuki on yleensä joustavaa ja siihen liittyy keskustelullista tukea, jolla autetaan asiakasta löytämään mielekkyyttä ja merkityksiä elämäänsä ja uskoa tulevaan. Kuntoutustyö perustuu suhdekeskeiseen työskentelyyn, jossa painotetaan vuorovaikutusta, avoimuutta ja rehellisyyttä ja pidetään vahvasti läsnä PACE (playfulness, acceptance, curiosity, empathy)- asenne, joka mahdollistaa asiakkaalle positiivisen vuorovaikutuskokemuksen.

11.6 Neuropsykiatrinen valmennus

Neuropsykiatrinen valmennus on ohjauksellinen ja tavoitteellinen kuntoutusmenetelmä, joka on suunnattu asiakkaille, joilla on neuropsykiatrisia erityisvaikeuksia. VASP:issa neuropsykiatrista valmennusta voidaan toteuttaa onnistuneesti ratkaisukeskeisin menetelmin. Ratkaisukeskeinen lähestymistapa antaa valmentajalle kannustavia, konkreettisia käytännön työkaluja erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin, motivointiin, innostamiseen ja ongelmien ratkaisuun. Neuropsykiatrisia erityispiirteitä ovat muun muassa autismin kirjon oireyhtymät, kuten Asperger, ADHD, ADD, Touretten oireyhtymä, oppimisvaikeudet ja kielelliset erityisvaikeudet.

Valmennus tapahtuu asiakkaan omassa asumis- ja toimintaympäristössä. Neuropsykiatrisen valmentajan tehtävänä on toimia valmentajana henkilöille, joilla on toiminnanohjauksen vaikeuksia ja /tai neuropsykiatrinen oireyhtymä, esim. ADHD/ADD tai Aspergerin oireyhtymä.

Ratkaisukeskeisessä lähestymistavassa pyritään ohjaamaan asiakasta ja hänen verkostoaan ongelmakeskeisestä ajattelusta, puheesta ja toiminnasta ratkaisu- ja voimavarakeskeiseen toimintaan. Syiden ja syyllisten etsimisen sijaan ratkaisukeskeisten menetelmien avulla keskitytään asiakkaan aikaisempiin onnistumisiin, hänen vahvuuksiinsa sekä piilevien voimavarojen käyttöönottoon ja myönteisten tunnekokemusten lisääntymiseen. Ratkaisukeskeiset menetelmät auttavat myös työntekijää löytämään työniloa omaan työhönsä.

VASP:ssa valmennusta voidaan käyttää myös mielenterveyskuntoutujien ja päihdekuntoutujien sekä muiden puutteellisia toiminnanohjauksen taitoja omaavien lasten, nuorten ja aikuisten ohjaamisessa. Neuropsykiatrisen valmennuksen tavoitteena on tukea eri-ikäisten ja eri elämänvaiheissa olevien henkilöiden arjen- ja elämänhallinnan taitojen sekä uusien myönteisten toimintatapojen kehittymistä ja samalla myönteisen elämänpolun rakentumista.

VASP:in valmennuksen avulla pyritään opettelemaan uusia toimintatapoja mahdollisimman hyvän itsenäisen elämän hallitsemiseen. Valmennuksen kohteena voi olla melkein mikä tahansa elämän osa-alue itsensä ja kodista huolehtimisesta aina seurustelusuhteeseen.

Neuropsykiatrinen valmennus perustuu kielelliseen kommunikaatioon ja edellyttää asiakkaalta jonkin asteista kykyä havainnoida ja arvioida omaa toimintaansa. VASP:issa neuropsykiatrista valmennusta antaa siihen erityisen koulutuksen saanut sosiaali-, terveys- tai opetusalan ammattilainen.

12. TÄRKEÄT NUMEROT

Juho (Satakunta) 044 755 4970

Tero (Talous, kalusto ja kiinteistöt) 050 547 4567

Sasu (Henkilöstöasiat) 044 771 6834

Rami (Työn sisältö ja tuki) 040 718 7819

Eeva (perhetiimi) 044 756 2019

A-P (mentoroiva ohjaaja) 044 716 8950

S-posti etunimi.sukunimi@vaspoy.f

13. TYÖNTEKIJÄN MUISTILISTA

- Työsuhteen alussa toimita rikosrekisteriote sekä verokortti työnantajalle.
- Nappulaan (asiakastietojärjestelmä) tehtävät asiakastapaamiset, puhelut, palaverit ym. kirjattava viikoittain perjantai iltapäivään mennessä. Lisäksi Nappulan päiväkirjaan lisätään palvelutapahtuma ja sen kesto.
- Kirjaa työvuorovelhoon (käytössä oleva työvuorojärjestelmä) toteutuneet tunnit viikoittain perjantai iltapäivään mennessä.
- Kuukausipalkkalaisten on lisäksi muistettava suunnitella kuukauden 15 päivään mennessä seuraan kuukauden työtunnit.
- Asiakkaasta tehtävä kausikooste kuukausittain. Kooste käydään läpi asiakkaan ja hänen huoltajiensa kanssa ennen oikoluettavaksi lähettämistä. Koosteet toimitetaan seuraavan kuukauden 15 päivään mennessä sosiaalityöntekijöille työnantajan toimesta.
- S-Business korttiosioihin sovellukseen lisättävä selitenumero (4000).
- Eurocard korttiosioihin sovellukseen lisättävä kuva kuitista sekä projektinumero (4000). Kuitissa pitää näkyä, mitä on ostettu sekä yrityksen y-tunnus. Muista myös luoda raportti ja lähettää se eteenpäin kuukausittain.
Maksukortteihin liittyvät toiminnot ovat suositeltavaa tehdä mahdollisimman pian käytön jälkeen.
- Kilometrikorvauksista ja matka-ajan palkasta on olemassa ovat ohjeistukset.